

Council of Europe - CEMAT

2010

**Council of Europe
CEMAT**

**Совет на Европа
ЦЕМАТ - Конференција на министри одговорни
за просторно/регионално планирање**

G L O S S A R Y

П О И М Н И К
на клучни термини за просторен развој на Европа

**Даница Павловска
Министерство за животна средина
и просторно планирање
Република Македонија**

**Danica Pavlovska
Ministry of Environment and
Physical Planning
Republic of Macedonia**

**Превод
Вера Мирческа Јовановска**

**Translation
Vera Mircheska Jovanovska**

2010

Glossary

Поимник

List

Accessibility
Administrative level
Brownfield land
Business park
Comprehensive spatial development approach
Connectivity
Conurbation
Cross-border, transnational, interregional co-operation
Cultural routes
Derelict area
Disadvantaged regions
Endogenous development
Environmental planning
Environmental impact assessment
Eurocorridor
Functional urban area
Gateway cities
Governmental level
Integrated coastal management
Integrated planning
Land management
Landscape
Landscape planning
Landscape policies
Land-use planning, zoning
Metropolitan region / Metropolitan area
Natural risk / Natural hazard / Natural disaster
Participatory planning
Partnership /cooperation
Peripheral regions
Peri-urban areas
Physical planning
Polycentric spatial structure / Polycentric spatial development
Public-private partnership
Public services
Region
Regional development / Regional planning
River basin management
Rural area / Countryside
Rural development

Rural development pole
 Spatial development, Spatial development policy
 Spatial development projects
 Spatial planning
 Strategic environmental impact assessment
 Suburbanisation
 Sustainable spatial development
 Sustainability assessment
 Technological risk / Technological hazard
 Technopole / Technology centre / Technology park / Science park
 Territorial cohesion
 Territorial cooperation
 Territorial development
 Territorial governance
 Territorial potential
 Territorial impact assessment
 Town and country planning
 Urban areas
 Urbanisation
 Urban development
 Urban design
 Urban ecosystem
 Urban management
 Urban planning
 Urban renewal / Urban regeneration / Urban revitalisation / Urban
 rehabilitation / Urban restoration
 Urban-rural partnerships
 Urban sprawl
 Urban structure / Settlement structure

english	македонски
<p>Accessibility Accessibility refers to the ease of reaching destinations³¹. In addition to physical accessibility through transport infrastructure, connectivity through advanced telecommunication systems contributes to improving the intangible accessibility of areas.</p> <p><i>Accessibility depends upon the extension and quality of transport infrastructure and services. People living in places that are highly accessible can reach many destinations quickly, while people in inaccessible places can reach fewer places in the same amount of time. The progress of telecommunication systems has created a new form of intangible accessibility which plays a significant</i></p>	<p>Пристапност Пристапност се однесува на леснотијата на стигање до одредишта¹. Покрај физичката пристапност преку транспортната инфраструктура, поврзаноста преку напредни телекомуникациски системи придонесува кон подобрувањето на недопирливата пристапност на областите.</p> <p><i>Пристапноста зависи од распространетоста и квалитетот на транспортната инфраструктура и на услугите. Луѓето што живеат во места со голема пристапност може да стигнат до многу одредишта брзо, додека луѓето од непристапните места можат да стигнат до помалку места во еднаква должина</i></p>

¹ Cf. Free Encyclopedia Wikipedia

<p><i>part in territorial development potentialities. The level of accessibility is a very important factor for territorial development, especially in the present context of globalisation.</i></p> <p><i>See also “Connectivity”</i></p>	<p><i>на време. Напредокот на телекомуникациските системи создаде нова форма на недоцрлива пристапност, што игра значајна улога во потенцијалите на територијалниот развој. Нивото на пристапност е многу важен фактор за територијалниот развој, особено во сегашниот контекст на глобализацијата.</i></p> <p><i>Види и „Поврзаност“</i></p>
<p>Administrative level</p> <p>Administrative levels correspond to the territorial/administrative units where public administrations are established, independently from the existence or not of elected bodies at the corresponding levels.</p> <p><i>In the various European States, three or four administrative levels generally exist. Rather frequently, state and decentralised (regional, municipal) administrations co-exist at certain levels. There, where various administrative levels depend upon a single governmental level (elected body), they are generally organised in a hierarchical way.</i></p> <p><i>See also “Governmental level”.</i></p>	<p>Административно ниво</p> <p>Административните нивоа се совпаѓаат со територијалните/административните единици во коишто се воспоставени јавните администрации, независно од постоењето или непостоењето на избрани тела на соодветните нивоа.</p> <p><i>Во различни европски земји, генерално постојат три или четири административни нивоа. Во голем број случаи, државната и децентрализираната (регионална, општинска) администрација коегзистираат на одредени нивоа. Онаму каде што различните административни нивоа зависат од едно ниво на управување (избрано тело), тие се генерално организирани на хиерархиски начин.</i></p> <p><i>Види и „Ниво на управување“.</i></p>
<p>Brownfield land</p> <p>Brownfield land is land previously used for industrial purposes or certain commercial uses and that may be contaminated by low concentrations of hazardous waste or pollution and has the potential to be re-used once it is cleaned up⁴. Sometimes, the concept of brownfield land is also used for designating areas which were previously developed and have become obsolete, but are non necessarily contaminated.</p> <p><i>Generally, brownfields sites exist in a town’s industrial section, on land containing abandoned factories or commercial buildings, or other previously polluting operations. Small brownfields may also be found in many older residential neighbourhoods with dry cleaning establishments, gas stations, etc. While many contaminated brownfields were unused for decades, emphasis has recently been put on their de-contamination and rehabilitation for other uses as demand for developable land is permanently growing.</i></p> <p><i>See also “Derelict area”.</i></p>	<p>Напуштено контаминирано земјиште</p> <p>Напуштено контаминирано земјиште е земјиште кое претходно се користело за индустриски цели или одредени комерцијални намени и кое може да е контаминирано со ниски концентрации на опасен отпад или загадување, а има потенцијал за повторно користење откако ќе се исчисти. Понекогаш, поимот напуштено контаминирано земјиште земјиште се користи и за означување на површини кои претходно биле изградени и станале застарени, но не мора да се контаминирани.</p> <p><i>Генерално, локации на напуштено контаминирано земјиште постојат во индустрискиот дел на градот, на земјиште на кое се наоѓаат напуштени фабрики или комерцијални објекти или други претходно загадувачки дејности. Помали напуштени контаминирани парцели може да се најдат и во многу постари станбени населби, со фирми за хемиско чистење, бензински станици исл. Многу напуштени контаминирани површини не се користеа со децении, но од неодамна акцент се става на нивна</i></p>

	<p>деконтаминација и ревитализација за други намени, имајќи ја предвид постојано растечката побарувачка за градежно земјиште.</p> <p>Види и „Запуштена област“.</p>
<p>Business park</p> <p>A business park or business estate is an area of land in which many office and commercial buildings are grouped together⁵. Business parks are groupings of tertiary activities and differ from industrial parks (manufacturing activities) or technology parks (research and technological development activities).</p> <p><i>Business parks are generally located in suburban areas at the most accessible points of the metropolitan road network.</i></p>	<p>Деловен парк</p> <p>Деловен парк или деловен имот е површина на земјиште каде што голем број канцелариски и комерцијални објекти се групирани заедно. Деловните паркови се групации на терциерни дејности и се разликуваат од индустриските паркови (производни дејности) или технолошките паркови (истражувачки и технолошко-развојни дејности).</p> <p><i>Деловните паркови се генерално лоцирани во приградските области на најпристапните точки на градската патна мрежа.</i></p>
<p>Comprehensive spatial development approach</p> <p>A comprehensive spatial development approach is an approach of spatial development policy which considers all factors likely to influence the spatial development of a specific territory whatever their nature may be (natural factors such as climate change or natural hazards, human activities such as those related to private investments or social/cultural behaviours, public policies in various fields, etc.). It pays particular attention to the coherence of public (sectoral) policies which have clear impacts on the territory so as to ensure a high degree of territorial cohesion and to avoid shortcomings such as insufficient synergies, sub-optimal effects of resource allocation and the production of territorial impacts counteracting the desired spatial evolution.</p> <p><i>See also “Spatial development”, “Sustainable spatial development”.</i></p>	<p>Пристап на сеопфатен просторен развој</p> <p>Пристап на сеопфатен просторен развој е пристап на политика за просторен развој којшто ги зема предвид сите фактори што можат да влијаат на просторниот развој на дадена територија без оглед на нивната природа (природни фактори како што се климатски промени или природни несреќи, човекови активности како што се оние поврзани со приватни инвестиции или социјални/културни однесувања, јавни политики во различни области, итн.). Со него се посветува посебно внимание на доследноста на јавните (секторски) политики коишто имаат јасни влијанија врз територијата со цел да се обезбеди висок степен на територијална кохезија и да се избегнат недостатоците, како што се недоволни синергии (<i>заеднички активности</i>), подоптимальни ефекти од распределбата на средствата и производство на територијални влијанија што го неутрализираат саканиот просторен развој.</p> <p><i>Види и „Просторен развој“, „Одржлив просторен развој“.</i></p>
<p>Connectivity</p> <p>The connectivity of a specific urban settlement</p>	<p>Поврзаност</p> <p>Поврзаноста на дадена урбана населба или</p>

<p>or location corresponds to the number, nature and capacity of transport and communication/telecommunication links with other urban settlements and with the major networks.</p> <p><i>The level of connectivity does not depend only upon the proximity of major transport and communication networks, but also and primarily upon the proximity to the points of access to these networks (railway stations, entrance to motorways). The concept of connectivity applies to both transport and telecommunication networks. See also “Eurocorridor”, “Accessibility”.</i></p>	<p>локација соодветствува со бројот, природата и капацитетот на транспортните и комуникациските/телекомуникациските врски со други урбани населби и со поголемите мрежи.</p> <p><i>Нивото на поврзаност не зависи само од близината на поголемите транспортни и комуникациски мрежи, туку и примарно од близината на точките на пристапување до овие мрежи (железнички станици, влезови во autopатишита). Концептот на поврзаност се однесува на транспортните и на телекомуникациските мрежи.</i></p> <p><i>Види и „Еврокоридор“, „Пристапност“.</i></p>
<p>Conurbation</p> <p>A conurbation is an aggregation or continuous network of urban communities which have physically merged through population growth and expansion. It is a polycentric form of agglomeration.</p> <p><i>Physical proximity and continuity of built-up areas are a prerequisite for the definition of a conurbation, which does not exclude that interstitial open spaces may also exist. Conurbations generally developed during the industrial revolution when settlements were built up in areas with significant raw materials (especially mines) or along coastal strips (between the shoreline and the mountains in the hinterland).</i></p>	<p>Конурбација (спојување на населени места)</p> <p>Конурбација е збир или континуирана мрежа на урбани заедници коишто се споиле физички преку растот и експанзијата на населението. Конурбација претставува полицентрична форма на агломерација.</p> <p><i>Физичката близина и континуитетот на изградените површини се предуслов за дефиницијата на конурбација, што не ја исклучува можноста за постоење на меѓупросторни отворени области. Генерално, конурбациите се развија во текот на индустриската револуција кога населбите се градеа во области со значајни сировини (особено рудници) или покрај крајбрежните појаси (помеѓу брегот и планините во континенталната област).</i></p>
<p>Cross-border, transnational, interregional co-operation</p> <p>Territorial cooperation between national, regional and local authorities is an important element of European integration. It aims at abolishing the negative impacts of national borders on territorial development. According to the territorial scale, a distinction is made between:</p> <p>– Cross-border co-operation which takes place on relatively short distances between areas on both sides of national borders. Cross-border cooperation encompasses all types of activities belonging to normal activities of local and regional communities, such as economic development, spatial planning, tourism and</p>	<p>Прекугранична, меѓународна, меѓурегионална соработка</p> <p>Територијалната соработка меѓу националните, регионалните и локалните власти е важен елемент на европската интеграција. Таа има за цел да ги отстрани негативните влијанија на националните граници врз територијалниот развој. Според територијалното ниво, разликуваме:</p> <p>– Прекугранична соработка којашто се остварува на релативно кратки растојанија меѓу области на двете страни на националните граници. Прекуграничната соработка ги опфаќа сите видови на активности што спаѓаат во вообичаени активности на локалните и регионалните</p>

<p>recreation, training, transport, environmental protection, etc. Cross-border cooperation concerns also areas such as the Euroregions and, in a number of cases, areas where more than two States are converging (Saar-Lor-Lux region, Upper Rhine Triangle for instance).</p> <p>– Transnational co-operation is a more recent type of territorial cooperation stretching across national borders over large areas (Atlantic Arc, Baltic Sea Region, Western Mediterranean Regions, etc.). Cooperation is more focussed on specific strategic issues, such as networks of metropolitan areas, promotion of the maritime economy of coastal regions, general improvement of accessibility, large-scale measures related to the enhancement of the natural and cultural heritage, etc.</p> <p>– Interregional co-operation is of thematic nature and takes place between regions of different States, sometimes far away from each other, generally without territorial continuity. Interregional cooperation may comprise transfers of know-how and experience, the joint improvement of techniques and methodologies contributing to the development of regions or enterprises, the promotion of long-distance tourism, etc. Interregional cooperation may also take place between regions of the same State, with or without territorial continuity.</p>	<p>заедници, како што се економскиот развој, просторното планирање, туризмот и рекреацијата, образованието, транспортот, заштитата на животната средина, итн. Прекуграничната соработка се однесува и на области како што се евро-регионите и во неколку случаи областите во коишто се спојуваат повеќе од две земји (на пример, регионот Шар-Лор-Лукс, триаголникот на Горна Рајна).</p> <p>– Меѓународна соработка е понов вид на територијална соработка што се протега преку националните граници на пространи области (Атлантскиот лак, Регионот на Балтичко Море, Регионите на Западен Медитеран, итн.). Соработката е повеќе концентрирана на посебни стратешки прашања, како што се мрежи на метрополски области, унапредување на поморската економија на крајбрежните региони, општо подобрување на пристапноста, опсежни мерки поврзани со унапредувањето на природното и културното наследство, итн.</p> <p>– Меѓурегионалната соработка е од тематска природа и се одвива меѓу региони од различни земји, понекогаш на голема меѓусебна оддалеченост, генерално без територијален континуитет. Меѓурегионалната соработка може да опфаќа пренесување на знаења и искуства, заедничко подобрување на техники и методологии што придонесуваат кон развојот на регионите или претпријатијата, промовирање на туризам на голема далечина, итн. Меѓурегионалната соработка може да се одвива и меѓу региони на иста земја, со или без територијален континуитет.</p>
<p>Cultural routes</p> <p>Cultural routes are itineraries which gather significant elements of heritage and traditions witnessing and illustrating specific periods and events of European history. Cultural routes involve also intangible and spatial dynamics not possessed by a cultural landscape, which is more static and restricted in nature.</p> <p><i>The cultural routes programme of the Council of Europe is an instrument for reading the European values that emerge from the complexity of the cultures and societies constituting Europe. It is based on themes representative for European</i></p>	<p>Културни правци</p> <p>Културни правци се места на коишто се собрани значајни елементи на наследство и традиции кои сведочат за посебни периоди и настани од европската историја. Културните правци, исто така, ја содржат недопирливата и просторната динамика што не ја поседува културниот предел, кој е постатичен и ограничен во природата.</p> <p><i>Програмата за културните правци на Советот на Европа е инструмент за мерење на европските вредности што се појавуваат од комплексноста на културите и општествата што ја сочинуваат</i></p>

<p>values, which, moreover, are common to several countries of Europe. These themes are handled by multidisciplinary networks established in several Member States. They appear in a whole series of projects of multilateral co-operation. Examples of cultural routes are: the Pilgrim Pathways, the Monastic Influence Routes, the Celts Routes, Hanseatic sites, routes and monuments, fortified military architectures in Europe, etc. Cultural routes are important for the development of cultural tourism 7.</p>	<p>Европа. Овие теми се водат од мултидисциплинарни мрежи воспоставени во неколку земји-членки. Тие се појавуваат во цела низа проекти на мултилатерална соработка. Примери на културни правци се: Патекуите за аџилак, Правците со монашко влијание, локалитетите, правците и спомениците на Ханза, утврдените воени објекти во Европа, итн. Културните правци се важни за развојот на културниот туризам.</p>
<p>Derelict area Derelict areas are (generally urban) areas which have suffered a significant downturn, with declining or abandoned industries, closed businesses and houses, vacant storefronts, a degraded environment and virtually empty streets at night. Some derelict areas are also contaminated and can be considered as brownfields sites. Derelict areas are a major cause of environmental stress in urban areas.</p> <p><i>See also “Brownfield land”.</i></p>	<p>Запуштена област Запуштени области се (генерално урбани) области коишто минале низ значително назадување, со опаѓачки или напуштени индустриски капацитети, затворени фирми и куќи, празни стоваришта, деградирана животна средина и фактички празни улици ноќе. Некои запуштени области се истовремено контаминирани и можат да се сметаат за напуштени контаминирани локалитети. Запуштените области се главна причина за еколошкиот стрес во урбаните области.</p> <p><i>Види и „Напуштено контаминирано земјиште“.</i></p>
<p>Disadvantaged regions Disadvantaged (or disfavoured) regions are regions with a relatively low level of economic development which may result from their geographical location, especially from remote and peripheral situations, from natural and climate conditions (regions in polar areas or regions subject to drought, mountainous regions), from the characteristics of their population (sparsely populated regions with extremely low population density, regions subject to out-migration), from accessibility constraints (insular regions, regions badly connected to centres through efficient transport infrastructures). Regions characterised by obsolete economic structures (old industrial regions subject to economic reconversion) are also often considered disadvantaged regions.</p> <p><i>Regional development policies address in priority disadvantaged regions and support them through measures of infrastructure development, technological development, training and professional qualification and promotion of</i></p>	<p>Неразвиени региони Неразвиени (или пасивни) региони се региони со релативно ниско ниво на економски развој што може да резултира од нивната географска локација, особено од оддалечени и периферни положби, од природни и климатски услови (региони во поларните области или региони подложни на суши, планински региони), од карактеристиките на нивното население (ретко населени региони со екстремно ниска густина на населеност, региони подложни на емиграција), од пречки во пристапноста (изолирани региони, региони со лоша поврзаност со центрите преку ефикасни транспортни инфраструктури). Региони што се карактеризираат со застарени економски структури (стари индустриски региони што се предмет на економско рестартирање), исто така, често се сметаат за неразвиени региони.</p> <p><i>Политиките за регионален развој ги третираат како приоритетни неразвиените региони и ги</i></p>

<p><i>economic activities.</i></p>	<p><i>подржуваат преку мерки за инфраструктурен развој, технолошки развој, обука и професионална квалификација и промовирање на економски активности.</i></p>
<p>Endogenous development Endogenous development is a specific form of economic development which relies primarily on the internal resources of a specific territory. These comprise natural resources and raw materials, skills, know-how and innovation capacity, specific local productions (agriculture, forestry, handicraft, local manufacturing), factors of attractiveness for the residential and tourist economy (climate conditions, natural and cultural heritage, attractive landscapes and other amenities).</p> <p><i>Endogenous development is opposed to (or complements) exogenous development which is based on investments made by foreign enterprises (from another State or region).</i></p>	<p>Ендоген развој Ендоген развој е посебна форма на економски развој штом се потпира првенствено на внатрешните ресурси на дадена територија. Истите ги опфаќаат природните ресурси и суровините, способностите, знаењата и иновативниот капацитет, посебните локални производства (земјоделство, шумарство, занаетчиство, локална преработувачка индустрија), фактори на привлечност за престој и туризам (климатски услови, природно и културно богатство, привлечни предели и други знаменитости).</p> <p><i>Ендогениот развој е спротивен (или дополнителен) на егзогениот развој кој се заснова на инвестиции од странски претпријатија (од друга земја или регион).</i></p>
<p>Environmental planning Environmental planning is a relatively new discipline aiming at merging the practice of urban/regional planning with the concerns of environmentalism 8 . Environmental planning concerns both urban/metropolitan and rural/natural areas. Environmental planning considers a full range of environmental regulations from the European to the local level.</p> <p><i>The most common expression of environmental planning is the realisation of rigorous environmental impact assessments of projects and programmes concerning land-use, economic development, transportation, housing development, air, noise, water, wetlands, endangered species and habitats, ecosystems, flood zones, coastal zones, visual aspects, etc.</i></p>	<p>Еколошко планирање Еколошкото планирање е релативно нова дисциплина чијашто цел е да ги интегрира практиките на урбанистичкото/просторното планирање со аспектите на екологизмот. Еколошкото планирање се однесува на урбаните/метрополските и руралните/природните области. Еколошкото планирање следи цел опсег на прописи за заштита на животната средина, од европско до локално ниво.</p> <p><i>Најзастапениот израз на еколошкото планирање е реализацијата на ригорозна оценка на влијанијата врз животната средина од проекти и програми за намена на земјиштето, економски развој, транспорт, развој на домувањето, воздух, бучава, вода, водни живеалишта, загрозувани видови и живеалишта, екосистеми, зони подложни на поплавување, крајбрежни зони, визуелни аспекти, итн.</i></p>
<p>Environmental impact assessment An environmental assessment is an analysis of the likely impacts that a project may have on ecosystems, human health and on changes to nature's services. The main impacts to be analysed are: soil contamination impacts, air</p>	<p>Оценка на влијанијата врз животната средина Оценка на влијанијата врз животната средина е анализа на можните влијанија што може да ги има еден проект врз екосистемите, здравјето на луѓето и на промена на услугите</p>

<p>pollution impacts, noise health effects, ecology impacts including endangered species assessment, geological hazards assessment and water pollution impacts.</p> <p><i>The EU Directive on environmental Impact Assessment (EIA) was introduced in 1985 and amended in 1997 and 2003. The EIA procedure ensures that environmental consequences of projects are identified and assessed before authorisation is given. The public can give its opinion and all results are taken into account in the authorisation procedure of the project. The public is informed of the decision afterwards.</i></p> <p>See also “Strategic Environmental Assessment”.</p>	<p>од природата. Главните влијанија што се анализираат се: влијанија преку контаминација на почвата, влијанија преку загадување на воздухот, здравствени ефекти од бучавата, влијанија на екологијата вклучувајќи оценка на загрозените видови, оценка на геолошките опасности и влијанија преку загадување на водите.</p> <p><i>Директивата на ЕУ за оценка на влијанијата врз животната средина (ОВЖС) беше донесена во 1985 година и изменета во 1997 и 2003 година. Постапката за ОВЖС обезбедува последиците од проектите врз животната средина да се идентификуваат и оценат пред да се издаде одобрение. Јавноста може да го даде своето мислење и сите резултати се земаат предвид во постапката на издавање на одобрение за проектот. Потоа, јавноста се информира за одлуката.</i></p> <p><i>Видете и „Стратешка оценка на влијанијата врз животната средина“.</i></p>
<p>Eurocorridor (or Pan-European corridor)</p> <p>A Eurocorridor is a category of space of linear nature connecting large agglomerations over various national borders. They are areas of rapid and large-scale spatial dynamics within a Europe of vanishing national borders. Four interrelated dimensions can be distinguished in Eurocorridors: infrastructure and transport (mainly the Trans-European Networks), urbanisation, economic development and environmental sustainability.</p> <p><i>The rapid dynamism of Eurocorridor zones is increasingly complex in both spatial and political sense. For example, political conflicts may arise from tensions between the rapid construction of new physical infrastructure and business sites on the one hand and initially present nature, landscape and rural scenery on the other. This illustrates the need for advanced spatial planning and policy-making of Eurocorridor development.</i></p>	<p>Евро-коридор (или пан-европски коридор)</p> <p>Еврокоридор е категорија на простор со линеарна природа што поврзува големи агломерации преку различни државни граници. Тие се области со брза и обемна просторна динамика во рамките на Европа на државни граници во исчезнување. Во евро-коридорите можат да се издвојат четири меѓусебно поврзани димензии: инфраструктура и транспорт (имено, транс-европски мрежи), урбанизација, економски развој и одржливост на животната средина.</p> <p><i>Брзата динамика на зоните на евро-коридорите станува сè покомплексна во просторен и политички контекст. На пример, политички конфликти може да произлезат од тензиите меѓу брзата изградба на нова инфраструктура и деловните локалитети од една страна и првично присутната природа, предел и рурална сценографија, од друга страна. Ова ја илустрира потребата од напредно просторно планирање и креирање на политика за изградба на евро-коридорите.</i></p>
<p>Functional urban area</p> <p>A functional urban area characterises the area of influence of a city. It is generally delineated</p>	<p>Функционална урбанистичка област</p> <p>Функционална урбанистичка област ја карактеризира областа со влијание во еден</p>

<p>on the basis of statistics (for instance commuter flows).</p> <p><i>Most European States have definitions of Functional Urban Areas or similar concepts, such as travel to-work-areas, commuting catchment areas, commuting zones or functional urban regions. In the context of the ESPON I Programme, an attempt has been made to produce an identification and delineation of functional urban areas (FUA) at European level, using a harmonised statistical definition 9 .</i></p>	<p>град. Генерално, таа се означува врз основа на статистика (на пример, протек на патници).</p> <p><i>Повеќето европски земји имаат дефиниции за функционални урбанистички области, како што се области за патување до работното место, сливни подрачја за патници, зони за патување или функционални урбанистички региони. Во контекст на Програмата ESPON I, се вложува напор да се добие идентификација и обележување на функционални урбанистички области (ФУО) на европско ниво, користејќи усогласена статистичка дефиниција .</i></p>
<p>Gateway cities</p> <p>Gateway cities are key entry points to Europe, typically based on major ports and/or airports, but also trade fair and exhibition cities and cultural centres likely to be the first point of call of international tourists.</p> <p>9 Cf. ESPON Study 1.1.1. “The role, specific situation and potentials of urban areas as nodes in a polycentric development” coordinated by Nordregio. Final report. 2004.</p> <p><i>The removal of national boundaries within the European Union and the EU enlargements have created new possibilities. Cities and metropolitan regions that were once on national peripheries or mainly connected to non-EU countries can grow a new role as gateway cities in polycentric networks. To achieve this potential they must be connected to Trans-European Networks. Global gateways are major urban conglomerations, often split across more than a single city, that have the potential to offer goods and services at an international scale. They rely on the combination of scale, excellent communications (focused around the conjunction of international air and rail terminals), high-quality ICT networks that create the context for a ‘knowledge -rich’ environment, and high quality R&D facilities (usually in the form of universities and research centres) which help to create the potential for cutting-edge research and the production of a highly skilled labour force. Given such assets, global gateways provide the means of attracting international inward investment and significant international export of goods and services.</i></p>	<p>Градови - приоди</p> <p>Градови-приоди се клучни влезни точки во Европа и/или аеродроми, но и трговски саеми и изложбени градови и културни центри кои може да бидат првата точка што ќе ја побараат меѓународните туристи*.</p> <p>*ЕСПОН Студија 1.1.1. „Улогата, посебната лоцираност и потенцијалите на урбаните подрачја како јазли во полицентричниот развој“, во координација на Нордрегио, Финален извештај, 2004 година.</p> <p><i>Отстранувањето на националните граници во рамките на Европската унија и проширувањата на ЕУ создаваат нови можности. Градовите и метрополитанските региони коишто порано биле на националните периферии или главно поврзани со земји што не се членки на ЕУ може да развијат нова улога како градови-порти во полицентричните мрежи. За да го постигнат овој потенцијал, тие мора да бидат поврзани со транс-европските мрежи. Глобалните приоди претставуваат големи урбани конгломерации, често се протегаат преку повеќе од еден град, кои имаат потенцијал да нудат производи и услуги во меѓународни рамки. Тие се потпираат на комбинација на големината, одличните комуникации (сконцентрирани околу спојките на меѓународните воздушни и железнички терминали), високо-квалитетни меѓуградски транспортни мрежи кои го креираат контекстот за средина „богата со знаења“ и високо-квалитетни капацитети за истражување и развој (обично во форма на универзитети и истражувачки центри) кои помагаат да се создаде потенцијал за суштинско истражување и создавање на високо квалификувана работна сила. Со таквите содржини, глобалните приоди обезбедуваат средства за привлекување на</i></p>

	меѓународни инвестиции кон нив и значителен меѓународен извоз на производи и услуги.
<p>Governmental level Governmental levels correspond to territorial/administrative units where an elected assembly, together with its own administration, is established.</p> <p><i>In decentralised countries, three or four governmental levels generally exist, while in more centralised countries, no more than two levels (national and local) can be found.</i></p> <p><i>See also “Administrative level”, “Territorial governance”.</i></p>	<p>Ниво на управа Нивоата на управа се совпаѓаат со територијалните/административните единици каде што е воспоставено избрано собрание, заедно со својата администрација.</p> <p><i>Во децентрализираните земји, генерално постојат три или четири нивоа на управа, додека во поцентрализираните земји, не може да се сретнат повеќе од две нивоа (државно и локално).</i></p> <p><i>Видете и „Административно ниво“, „Територијално раководење“.</i></p>
<p>Integrated coastal management An integrated, participative territorial approach is required to ensure that the management of Europe’s coastal zones is environmentally and economically sustainable, as well as socially equitable and cohesive. It aims at resolving the conflicting demands of society for products and services, taking into account both current and future interests. Major objectives are to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – strengthen sectoral management by improving training, legislation and staffing; – preserve the biological diversity of coastal ecosystems by preventing habitat destruction, pollution and over-exploitation; and – promote the rational development and sustainable use of coastal resources. <p><i>Coastal zones are of strategic importance. They are home to a large percentage of European citizens, a major source of food and raw materials, a vital link for transport and trade, the location of some of the most valuable habitats, and the favoured destination for leisure time. Yet coastal zones are facing serious problems of habitat destruction, water contamination, coastal erosion and resource depletion. This depletion of the limited resources of the coastal zone (including the limited physical space) is leading to increasingly frequent conflict between uses, such as between aquaculture and tourism. Coastal zones also suffer from serious socio-economic and cultural problems, such as weakening of the social fabric, marginalization, unemployment and destruction of property by erosion. At EU level, a programme of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) is being implemented.</i></p>	<p>Интегрирано управување со крајбрежје Потребен интегриран, партиципаторен територијален пристап за да се обезбеди управувањето со крајбрежните зони во Европа да се управуваат на еколошки и економски одржлив, како и социјално рамноправен и кохезивен начин. Целта на истиот е да се разрешат конфликтните барања на општеството за производи и услуги, земајќи ги предвид сегашните и идните интереси. Главните цели се:</p> <ul style="list-style-type: none"> – да се зајакне секторското управување со подобрување на обуката, законската регулатива и кадровската структура; – да се зачува биолошката разновидност на крајбрежните екосистеми со спречување на уништување на живеалиштата, загадувањето и прекумерното искористување; и – да се промовира рационален развој и одржливо користење на крајбрежните ресурси. <p><i>Крајбрежните зони се од стратешка важност. Тие се дом на висок процент европски граѓани, голем извор на храна и сировини, витална врска за транспорт и трговија, локација на некои највредни живеалишта и претпочитани дестинации за слободното време. Сепак, крајбрежните зони се соочуваат со сериозни проблеми на уништување на живеалиштата, контаминација на водата, крајбрежна ерозија и осиромашување на ресурсите. Ова осиромашување на ограничените ресурси на крајбрежната зона (вклучувајќи го</i></p>

<p>See also “Integrated planning”</p>	<p>ограничениот физички простор) води до сè позачестен конфликт меѓу намените, како што се земјоделството и туризмот. Крајбрежните зони исто така страдаат од сериозни социо-економски и културолошки проблеми, како што се слабеење на социјалното ткиво, маргинализација, невработеност и уништување на имотот со ерозија. На ниво на ЕУ се спроведува програма за интегрирано управување со крајбрежна зона.</p> <p>Видете и „Интегрирано планирање“</p>
<p>Integrated planning Integrated planning (as opposed to sectoral planning) is a process involving the drawing together of level and sector specific planning efforts which permits strategic decision-making and provides a synoptic view of resources and commitments. Integrated planning acts as a focal point for institutional initiatives and resource allocation. In the context of integrated (or comprehensive) planning, economic, social, ecological and cultural factors are jointly used and combined to guide land- and facility-use decisions towards sustainable territorial development.</p>	<p>Интегрирано планирање Интегрираното планирање (за разлика од секторското планирање) е процес кој опфаќа обединување на планирачките активности на одредено ниво и оние што се посебни за секој сектор што овозможува стратешко донесување на одлуки и обезбедува општ поглед на ресурсите и обврските. Интегрираното планирање дејствува како собирна точка за институционалните иницијативи и распределбата на ресурсите. Во контекстот на интегрираното (или сеопфатното) планирање, економските, социјалните, еколошките и културните фактори се користат заедно и во комбинација со цел да ги водат одлуките за користење на земјиштето и средствата во насока на одржлив територијален развој.</p>
<p>Land management Land management can be defined as the process of managing the use and development of land resources in a sustainable way 10.</p> <p><i>As land resources are used for a variety of purposes which interact and may compete with one another, all land uses should be planned and managed in an integrated manner. Land management is closely related to land-use planning and physical planning. Land management may also comprise the activity of land assembly (purchase of land by public authorities to facilitate future land uses such as the protection of natural areas or the development of land for specific purposes, such as housing or infrastructure).</i></p>	<p>Управување со земјиште Управувањето со земјиштето може да се дефинира како процес на управување со намената и развојот на земјишните ресурси на одржлив начин.</p> <p><i>Со оглед на тоа што земјишните ресурси се користат за различни намени, кои се во меѓусебно содејство и може да си конкурираат едни на други, секоја намена на земјиштето треба да се планира и да се управува на одржлив начин. Управувањето со земјиштето е тесно поврзано со планирањето на намената на земјиштето и со просторното планирање. Управувањето со земјиштето може исто така да ја опфаќа активноста на окрупнување на земјиштето (купување на земјиште од јавните власти за да се овозможат идни намени на земјиштето, како што се заштита на природни подрачја или изградба на земјиштето за посебна намена, како што се домување или инфраструктура).</i></p>

<p>Landscape</p> <p>According to the European Landscape convention, “landscape means an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors”</p> <p>11. the European Landscape Convention has entered into force in 2004. Council of Europe.</p> <p><i>The Guiding Principles¹² indicate that “Europe is composed of a plurality of landscapes. They are a significant part of European heritage and a witness of the past and present relationships between man and his natural and built environments. Developments in production techniques in agriculture, forestry and industry and changes in town planning, transport, other types of infrastructure, tourism and leisure time behaviour are accelerating the transformation of European landscapes and can also have a negative impact on their quality and use. This not only concerns valuable natural landscapes, but also applies generally to all types of cultural landscapes, especially those that are an essential component of the urban environment.”</i></p>	<p>Предел</p> <p>Според Европската конвенција за предел, „предел значи подрачје, од гледна точка на луѓето, чијшто карактер е резултат дејството и меѓусебното дејство на природни и/или човечки фактори“.*</p> <p>* Европската конвенција за предел влезе во сила во 2004 година. Совет на Европа.</p> <p><i>Водечките принципи посочуваат дека „Европа е составена од плурализам на предели. Тие се значаен дел од европското наследство и сведоци за минатите и сегашните релации меѓу човекот и неговата природна и изградена околина. Развојот на производните техники во земјоделството, шумарството и индустријата и промените во урбаното планирање, транспортот, другите видови на инфраструктура, туризмот и однесувањето во слободното време ја забрзуваат трансформацијата на европските предели и може исто така да вршат негативно влијание врз нивниот квалитет и намена. Ова се однесува не само на вредните природни предели, туку важи генерално и за сите видови културни предели, особено оние кои се основна компонента на урбаната средина.“</i></p>
<p>Landscape planning</p> <p>Landscape planning is an activity involving both public and private professionals, aiming at the creation, conservation, enhancement and restoration of landscapes at various scales, from greenways and public parks to large areas, such as forests, large wilderness areas and reclamation of degraded landscapes such as mines or landfills.</p> <p><i>Landscape planning encompasses a variety of skills, such as landscape architecture and design, nature conservation, knowledge of plants, ecosystems, soil science, hydrology, cultural landscapes, etc. The provisions of the European Landscape Convention are important guidelines for the content and procedures of landscape planning.</i></p> <p><i>See also “Landscape”, “Landscape policies”.</i></p>	<p>Планирање на предели</p> <p>Планирање на предели е активност во која учествуваат јавни и приватни стручњаци, со цел да креираат, зачуваат, унапредат и реставрираат предели со разлина големина, од зелени патишта и јавни паркови до големи подрачја, како што се шуми, големи подрачја на дивина и ревитализација на деградирани предели како што се рудници или депонии.</p> <p><i>Планирањето на пределите опфаќа различни способности, како што се пределска архитектура и проект, заштита на природата, познавање на растенијата, екосистемите, науката за почвата, хидрологијата, културните предели исл. Одредбите на Европската конвенција за предели се важни насоки за содржината и постапките за планирање на предели.</i></p> <p><i>Видете и „Предел“, „Политики за предел“.</i></p>
<p>Landscape policies</p> <p>According to the European Landscape Convention, “landscape policy means an expression by the competent public authorities</p>	<p>Политики за предели</p> <p>Според Европската конвенција за предели, „политика за предели значи изразување, од страна на надлежните јавни органи, на</p>

<p>of general principles, strategies and guidelines that permit the taking of specific measures aims at the protection, management and planning of landscapes”.</p> <p><i>Under this general heading, various types of landscape policies can be identified:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - the European Landscape convention indicates that: - “Landscape protection means actions to conserve and maintain the significant or characteristic features of a landscape, justified by its heritage value derived from its natural configuration and/or from human activity; - landscape management means action, from a perspective of sustainable development, to ensure the regular upkeep of a landscape, so as to guide and harmonise changes which are brought about by social, economic and environmental processes; - landscape planning means strong forward-looking action to enhance, restore or create landscapes.” - the Guiding Principles indicate that “Spatial development policy can contribute to protecting, managing and enhancing landscapes by adopting appropriate measures, in particular by organising better interactions between various sectoral policies with regard to their territorial impacts”. Various types of measures are likely to contribute to this aim, such as: the integration of landscape development into spatial planning as well as into sectoral policies, the examination and general assessment of landscapes, the implementation of integrated policies, the consideration of landscape development and protection in international programmes, in cross-border and transnational cooperation, the strengthening of awareness of people, private organisations and territorial authorities of the value of landscapes, the stronger integration of landscape development into training programmes. 	<p>општите принципи, стратегии и насоки што дозволуваат преземање на конкретни мерки за заштита, управување и планирање на пределите“.</p> <p><i>Под овој општ наслов може да се идентификуваат различни политики за предели:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Европската конвенција за предели наведува дека: - „Заштита на предел значи акции за зачувување и одржување на значајните или карактеристичните својства на еден предел, што се оправдуваат со вредноста на неговото богатство засновани на неговата природна конфигурација и/или на човекова активност; - управување со предел значи акција, од аспект на одржлив развој, за да се обезбеди редовно одржување на еден предел, така што ќе се водат и ќе се усогласуваат промените што ги носат социјалните, економските и еколошките процеси; - планирање на предел значи силна акција ориентирана кон иднината со цел да се унапредуваат, обноват или креираат предели.“ - Водечките принципи наведуваат дека „Политиката за просторен развој може да придонесе за заштита, управување и унапредување на пределот преку усвојување на соодветни мерки, особено организирање на подобри врски меѓу различните секторски политики во однос на нивните територијални влијанија“. Кон оваа цел можат да придонесат различни видови на мерки, како што се: интегрирање на развојот на пределот во просторното планирање, како и во секторските политики, испитување и општо оценување на пределите, спроведување на интегрирани политики, вклучување на развојот и заштитата на пределот во меѓународни програми, во прекуграничната и меѓународната соработка, зајакнувањето на свеста на луѓето, приватните организации и територијалните надлежни органи за вредноста на пределите. Посилна интеграција на развојот на пределот во наставните програми.
<p>Land-use planning, zoning</p> <p>Land-use planning is a branch of public policy which encompasses various disciplines seeking to order and regulate the use of land in an efficient way .</p> <p>It means the scientific, aesthetic and orderly disposition of land, resources, facilities and services with a view to securing the physical, economic, social and environmental efficiency, health and well-being of urban and rural</p>	<p>Планирање на намената на земјиштето, зонирање</p> <p>Планирањето на намената на земјиштето е гранка на јавната политика којашто опфаќа различни дисциплини кои настојуваат да го уредат и регулираат користењето на земјиштето на ефикасен начин . Тоа значи научно, естетски и уредно располагање со земјиштето, ресурсите, објектите и услугите</p>

<p>communities.</p> <p><i>Zoning is an important component of land-use planning. It commonly includes regulation of the kinds of activities which will be acceptable on particular lots (such as open spaces, residential, agricultural, commercial or industrial), the densities at which those activities can be performed, the amount of space structures may occupy, etc.</i></p>	<p>со цел да се обезбеди физичка, економска, социјална и еколошка ефикасност, здравје и добросостојба на урбаните и руралните заедници.</p> <p><i>Зонирањето е важна компонента во планирањето на намената на земјиштето. Тоа вообичаено вклучува регулирање на видовите на активности што ќе бидат прифатливи на дадени парцели (како што се отворени простори, станбени, земјоделски, комерцијални или индустриски), густините со коишто овие активности може да се извршуваат, обемот на простор што може да се зафати со граббите, итн.</i></p>
<p>Metropolitan region / Metropolitan area</p> <p>A metropolitan area is a settlement system consisting of a large city (together with its suburbs) and its adjacent zones of influence, which may comprise various urban centres of different sizes¹⁴. These adjacent zones are generally the so-called commuter belt. Interstitial open spaces also form part of the metropolitan area.</p> <p>A metropolitan region is generally considered as a region (in the administrative or geographical sense) dominated by an important metropolitan area. In spatial terms, its extension is therefore wider than that of the metropolitan area, but in some interpretations the two concepts of metropolitan area and metropolitan region have similar meanings.</p>	<p>Метрополитски регион/ Метрополитска област</p> <p>Метрополитска област е систем на населби составен од голем град (заедно со неговите предградија) и неговите соседни зони на влијание, коишто може да опфаќаат различни урбани центри со различна големина. Овие соседни зони, генерално, се т.н. појаси на секојдневно патување. Меѓупросторните отворени простори, исто така, сочинуваат дел од метрополитската област.</p> <p>Метрополитски регион, генерално, се смета регион (во административна или географска смисла) во којшто доминира важна метрополска област. Во просторна смисла, неговото протегање е пошироко од она на метрополитската област, но во некои толкувања двата концепта, имено метрополитска област и метрополитски регион, имаат слично значење.</p>
<p>Natural risk / Natural hazard / Natural disaster</p> <p>Numerous natural events represent a risk for the living, built and natural environment as they threaten human and animal life and may cause serious damages to settlements. For that reason, human settlements have to be protected, as far as possible, against natural risks through adapted prevention measures.</p> <p>According to their intensity, impacts and damages, these natural events (or hazards) may be considered as natural disasters. A natural disaster is therefore the consequence of the combination of a natural hazard and human activities.</p> <p>Main natural hazards are: avalanches, drought,</p>	<p>Природен ризик / Природна опасност / Природна катастрофа</p> <p>Бројни природни настани претставуваат ризик за животната, изградената и природната средина бидејќи се закануваат на животот на луѓето и животните и може да предизвикаат сериозни оштетувања на населбите. Поради тоа, човековите населби мора да се заштитата, колку што е можно, од природните ризици преку усвоени превентивни мерки. Според својот интензитет, овие природни настани (или опасности) може да се сметаат како природни катастрофи. Според тоа, природни катастрофи претставуваат последица од комбинацијата на природна опасност и</p>

<p>earthquakes, floods, land slides, volcanic eruptions, tsunamis, tornados, cyclones, wildfires, etc.</p> <p><i>Recent decades witnessed a significant increase in the occurrence, severity and intensity of natural disasters. There is considerable scope for the reduction of risk through the application of disaster prevention and mitigation efforts based, for instance, on modern forecasting technology in terms of the development of early warning systems as well as improved land-use and settlement planning and safer building practices.</i></p>	<p>човекови активности. Главни природни опасности се: лавини, суши, земјотреси, поплави, клизишта, вулкански ерупции, цунами, торнада, циклони, пожари во дивината, итн.</p> <p><i>Во последниве децении сме сведоци на значителен пораст во појавата, сериозноста и интензитетот на природните катастрофи. Има значаен опсег за намалување на ризикот преку примена на превенција на катастрофи и напори за нивно ублажување, засновани, на пример, на современата технологија за прогнозирање со развивање на системи за навремено предупредување, како и подобро планирање на намената на земјиштето и населувањето и практики на побезбедно градење.</i></p>
<p>Participatory planning</p> <p>Participatory planning is a specific form of planning activities practiced by public authorities mainly at local level which makes possible for the citizens to play a part in the planning process.</p> <p><i>The most common form of participatory planning is consultation of the population on projects before their formal approval. More substantial and creative forms of public participation are also in use, such as workshops, public debates, etc. Internet plays an ever growing part in participatory planning, either for the dissemination of information on planning projects or in the context of interactive communication systems.</i></p>	<p>Партиципаторно планирање</p> <p>Партиципаторно планирање е посебна форма на планерски активности што ги спроведуваат јавните органи, главно на локално ниво, во коешто е можно граѓаните да играат улога во процесот на планирање.</p> <p><i>Најчеста форма на партиципаторно планирање е консултација на населението за проекти пред нивното формално одобрување. Исто така, се користат посуштински и покреативни форми на учество на јавноста, како што се работилници, јавни расправи, итн. Интернет игра сè поголема улога во партиципаторното планирање, за објавување на информации за планските проекти или во контекстот на системите за интерактивна комуникација.</i></p>
<p>Partnership /co-operation</p> <p>The governance of territorial development policies has significantly changed over the past decades in order to face more efficiently the new challenges.</p> <p>While, in the past, territorial governance was mainly of hierarchical nature, often in the context of top-down relations, a number of factors have led to the adoption of more flexible approaches in which cooperation and partnerships play a more important part, especially in the following fields:</p> <p>– vertical and horizontal relationships in public administrations responsible for both territorial planning and sectoral policies with territorial impacts, partly substituted to authoritarian relationships and enabling the progressive</p>	<p>Партнерство /соработка</p> <p>Водењето на политиките за територијален развој се промени значително во изминативе децении, со цел да се соочат поефикасно со новите предизвици. Во минатото, територијалното управување имаше, главно, хиерархиски карактер, често во опкружување на односи од највисокото ниво надолу, но одреден број фактори доведоа до усвојување на пофлексибилни пристапи во кои соработката и партнерствата играат поважна улога, особено во следниве полиња:</p> <p>– вертикални и хоризонтални односи во јавните администрации надлежни за територијалното планирање и за секторските политики со територијални влијанија, делумно заменети со авторитарни односи и</p>

<p>coherence of public policies with the aim of producing added value for territorial cohesion and sustainability;</p> <ul style="list-style-type: none"> – relationships between public administrations and bodies representing the civil society with the aim to strengthen the adhesion of civil society to spatial planning objectives, to harmonise public policies with private decisions, in particular in the field of investments, and to smooth potential conflicts of interest; – relationships between urban and rural areas with the aim to strengthen the development of rural areas through the services provided by urban entities, to alleviate the pressure that metropolitan areas exert on surrounding rural areas and to provide the various functions of urban-rural relations with a sustainable character; – cross-border and transnational relationships aiming at harmonising territorial development policies across national borders. 	<p>овозможување на прогресивна кохерентност на јавните политики со цел да се оствари додадена вредност за територијалната кохезија и одржливост;</p> <ul style="list-style-type: none"> – односите меѓу јавните администрации и телата што го претставуваат граѓанското општество со цел да се зајакне поврзаноста на граѓанското општество со целите на територијалното планирање, да се усогласат јавните политики со приватните одлуки, особено на полето на инвестициите и да се ублажат потенцијалните конфликти на интереси; – односи меѓу урбаните и руралните области со цел да се зајакне развојот на руралните области преку услугите што ги обезбедуваат урбаните субјекти, да се намали притисокот што се врши врз метрополитските области или околните рурални области и да се обезбедат различните функции на урбано-рурални односи со одржлив карактер; – прекугранични и меѓународни односи насочени кон усогласување на политиките за територијален развој и преку меѓудржавните граници.
<p>Peripheral regions</p> <p>Peripheral regions are areas located far away from the main urban and economic centres, either within a State or on the European continent.</p> <p>Peripheral regions generally have lower economic potential and accessibility than the more central ones. Regional development policies pay a specific attention to peripheral regions.</p>	<p>Периферни региони</p> <p>Периферни региони се области лоцирани далеку од главните урбани и економски центри, во рамките на една земја или на европскиот континент. Генерално, периферните региони имаат понизок економски потенцијал и пристапност од поцентралните. Политиките за територијален развој посветуваат посебно внимание на периферните региони.</p>
<p>Peri-urban areas</p> <p>Peri-urban areas are areas that are in some form of transition from strictly rural to urban. These areas often form the immediate urban-rural interface and may eventually evolve into being fully urban. Peri-urban areas are places where people are key components: they are lived-in environments.</p> <p><i>The majority of peri-urban areas are on the fringe of established urban areas, but they may also be clusters of residential development within rural landscapes. Peri-urban areas are most frequently an output of the process of suburbanisation or urban sprawl.</i></p> <p><i>See also “Suburbanisation”.</i></p>	<p>Приградски области</p> <p>Приградските области се области во одредена форма на преод од строго рурални кон урбани. Овие области често оформуваат непосредно урбано-рурално поврзување и можат евентуално да еволуираат во целосно урбани. Приградските населби се места каде што луѓето се клучни компоненти: тие се средините во коишто се живее.</p> <p><i>Повеќето приградски области се на периферијата на воспоставените урбани области, но тие може да бидат и групации на станбени објекти во рамките на руралните предели. Приградските населби се најчесто производ на процесот на суб-урбанизација или</i></p>

	урбанистичко ширење. Видете и „Суб-урбанизација“.
<p>Physical planning Physical planning is strongly related to land-use planning, urban design, transport planning, landscape planning, building plans, etc. It addresses activities which immediately affect and programme the physical structure and environment of cities and neighbourhoods (as opposed to economic planning or social planning activities).</p>	<p>Физичко (просторно) планирање Физичкото планирање е силно поврзано со планирањето на намената на земјиштето, урбанистичкото проектирање, планирањето на транспортот, планирањето на пределот, градежните планови, исл. Тоа се однесува на активности коишто имаат директно влијание и ја програмираат физичката структура и околина на градовите и соседствата (за разлика од активностите на економско планирање или социјално планирање).</p>
<p>Polycentric spatial structure / Polycentric spatial development A polycentric spatial structure refers to the morphology of the settlement system. It assumes that a plurality of urban agglomerations of similar size exist at the various levels of the urban hierarchy, as opposed to situations where a single large urban centre dominates each level and even eliminates the presence of intermediary levels. The principle of polycentric spatial structure and development can be applied at the various geographical scales, from the European to the regional one. <i>The concept of polycentric spatial development was first introduced into the European debate on spatial development policies by the European Spatial Development Perspective (ESDP) and was taken over into the Guiding Principles. Polycentricity of settlement systems is considered to favour sustainable territorial development as well as the reduction of territorial imbalances.</i> <i>An important aspect of polycentricity is that it is valid at different scales:</i> – applied at European scale, it should enable the emergence of alternative global economic integration zones likely to counteract the polarisation effects of the so-called pentagon London-Paris-Milan-Munich-Hamburg; – at intermediate scale (for instance at national scale or in transnational areas), polycentricity should lead to a balanced settlement system with growth benefiting to several metropolitan areas of various size and not only to the national capital cities; – at regional level, polycentricity has to ensure that growth and development benefits also to medium-</p>	<p>Полицентрична просторна структура / Полицентричен просторен развој Полицентрична просторна структура се однесува на морфологијата на системот на населби. Таа претпоставува дека плурализмот на урбаните агломерации со слична големина постои на различни нивоа на урбаната хиерархија, за разлика од ситуации каде што еден голем урбан центар доминира на секое ниво и дури го елиминира присуството на преодни нивоа. Принципот на полицентрична просторна структура и развој може да се применува на различни географски степени, од европски до регионален. <i>Концептот на полицентричен просторен развој беше за прв пат воведен во европската дебата за политиките за просторен развој од Европската перспектива за просторен развој (ESDP) и беше преземен во Водечките принципи. Се смета дека полицентричноста на системите на населби го поддржува одржливиот територијален развој, како и намалувањето на територијалните диспаритети. Важен аспект на полицентричноста е што таа е валидна на различни нивоа:</i> – применета на европско ниво, таа треба да овозможи појава на алтернативи глобални зони за економска интеграција кои може да парираат на т.н. пентагон Лондон-Париз-Милано-Минхен-Хамбург; – на меѓународно ниво (на пример, на национално ниво или во меѓудржавни области), полицентричноста треба да доведе до рамномерен систем на населби со развој во полза на неколку метрополитски области со различна големина, а не само за главните градови на</p>

<p>sized and smaller towns to maintain and increase vitality in the more rural parts of the region. CEMAT Resolution N°1 (2006) on “Polycentric development: promoting competitiveness, enhancing cohesion” indicates that polycentricity is an umbrella theme that encompass different conceptual debates. In order to favour polycentric development, spatial development policies should:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promote functional complementarity between government levels; - Take into consideration the existence of overlapping polycentric networks; - Favour an integrative cross-sectorial multi-scale policy; - Strengthen the institutional capacity-building; - Take into consideration the existence of soft instruments that may comprise more effective use of available infrastructural organisational and human resources; - Target growth potentials, understanding cities as economic drivers, essential to endogenous regional development; - Promote adapted administrative and organisational structures with competence to support equitable sharing and redistribution of diverse regional resources as well as to absorb the burdens and negative impacts of spatial decisions that often traverse local administrative borders. 	<p>државите;</p> <ul style="list-style-type: none"> – на регионално ниво, полицентричноста мора да обезбеди растот и развојот да бидат исто така во прилог на средно-големите и помалите градови со цел да се одржи и да се зголеми виталноста во поруралните делови на регионот. <p>Резолуцијата на СЕМАТ бр. 1 (2006) за „Полицентричен развој: промовирање на конкурентноста, зголемување на кохерентноста“ упатува дека полицентричноста претставува чадор-тема што опфаќа различни концептиски дебати. За да се фаворизира полицентричниот развој, политиките за просторен развој треба:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да промовираат функционална комплементарност меѓу нивоата на управување; - да го земат предвид постоењето на преклопените полицентрични мрежи; - да фаворизираат интегративна меѓусекторска политика на повеќе нивоа; - да го зајакнат градењето на институционалниот капацитет; - да го земат предвид постоењето на меки инструменти кои може да опфаќаат поефективно користење на достапните инфраструктурно-организациски и човечки ресурси; - да ги одредуваат потенцијалите за раст, земајќи ги градовите како економски двигатели од суштинско значење за ендегениот регионален развој; - да промовираат приспособени административни и организациски структури со компетентност да поддржуваат рамномерна поделба и прераспределба на разновидните регионални ресурси, како и да ги апсорбираат оптоварувањата и негативните влијанија од просторните одлуки кои често ги преминуваат локалните административни граници.
<p>Public-private partnership</p> <p>A public-private partnership is a formal agreement (generally a contract) by which a public body (government, regional or local authority) and one or more private entity (ies) decide to cooperate for building assets or delivering services.</p> <p><i>The choice of private entities is generally made on the basis of competition. The role of the public entity is to ensure that the public interests are respected in the operation. For this purpose, the contract stipulates precisely the tasks to be fulfilled by the private entities, in terms of services to be delivered, of capital to be invested, of security</i></p>	<p>Јавно-приватно партнерство</p> <p>Јавно-приватно партнерство е формален договор со којшто јавен орган (влада, регионален или локален надлежен орган) и еден или повеќе приватни субјекти одлучуваат да соработуваат за изградба на објекти или обезбедување на услуги.</p> <p><i>Изборот на приватни субјекти се врши, генерално, врз основа на конкуренција. Улогата на јавниот орган е да обезбеди во работата да се почитуваат јавните интереси. За таа цел, во договорот се предвидуваат прецизно задачите што треба да ги извршуваат приватните субјекти во врска со услугите што треба да се</i></p>

<p><i>norms to be respected, etc. Private entities generally participate in bringing equity and / or in operating services. There are many different forms of public-private partnerships (for instance concessions, BOT, etc.). In the context of the neo-liberal economic systems which prevailed during the past decades, numerous public-private partnerships were created throughout Europe.</i></p>	<p><i>обезбедат, капиталот што треба да се инвестира, безбедностите норми што треба да се почитуваат, исл. Генерално, приватните субјекти учествуваат со обезбедување на капитал и/или во оперативните услуги. Постојат многу различни форми на јавно-приватни партнерства (на пример, концесии, BOT, итн.). Во контекстот на нео-либералните економски системи коишто доминираат во последниве децении, создадени се бројни јавно-приватни партнерства ширум Европа.</i></p>
<p>Public services</p> <p>“Public services” is a generic term to designate services provided (directly or indirectly) by public authorities to citizens. Public services are delivered in a variety of fields, such as public transport, mail distribution and collection, health care, education, telecommunications, etc.</p> <p><i>The principles upon which public services are based are those of equality (equal access to everybody) and reasonable conditions of access (most public services are subsidized because they are not profitable). In the context of the neo-liberal which has developed throughout Europe over the past decades, numerous public services were privatised and have been partly or totally transformed into private services, with increasing prices and less equal conditions of access on the territory. A sustained debate has resulted from this evolution. In the EU terminology, public services are called services of general interest.</i></p>	<p>Јавни услуги</p> <p>„Јавни услуги“ е генерички израз за означување на услугите што ги обезбедуваат (директно или индиректно) јавните органи за граѓаните. Јавни услуги се извршуваат во различни области, како што се јавниот транспорт, разнесувањето и собирањето на поштата, здравствената заштита, образованието, телекомуникациите, итн.</p> <p><i>Принципите на коишто се потпираат јавните услуги се еднаквоста (еднаков пристап за секого) и рационални услови на пристап (повеќето јавни услуги се субвенционирани бидејќи не се профитни). Во контекстот на неолиберализмот што се развива ширум Европа во последниве децении, голем број јавни услуги се приватизирани и се делумно или целосно трансформирани во приватни услуги, со растечки цени и помалку еднакви услови за пристап на територијата. Од ваквиот развој резултираше опстојна дебата. Со терминологијата на ЕУ, јавните услуги се нарекуваат услуги од општ интерес.</i></p>
<p>Region</p> <p>The concept of region is a multi-dimensional one which may refer to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a geographical area which has a strong natural identity and homogeneity (for instance mountain or coastal region); – a territory with a significant economic identity or homogeneity (for instance a space which is polarised around a metropolitan area, an area characterises by specific activities such as manufacturing industries); – a political-administrative unit governed by an elected regional assembly or administered by representatives of the national administration; – a territory with a particular cultural identity and history (regional language and culture, etc.). 	<p>Регион</p> <p>Концептот на регион е повеќедимензионален и може да се однесува на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – географска област којашто има силен природен идентитет или хомогеност (на пример, планински или крајбрежен регион); – територија со значителен економски идентитет или хомогеност (на пример, простор којшто е поларизиран околу метрополитска област, област што се карактеризира со посебни активности како што е преработувачка индустрија); – политичко-административна единица со којашто управува избрано регионално собрание или претставници на националната администрација; – територија со посебен културен идентитет и

	историја (регионален јазик и култура, итн.).
<p>Regional development / Regional planning</p> <p>Regional development is considered as both the increase of wealth in a region and the activities leading to that increase. Regional development has a strong economic orientation, although it may also include social and cultural considerations. Regional planning is a branch of land-use planning dealing with the organisation of infrastructure, settlement growth and non-built areas at the scale of a region¹⁷. Regional planning generally contributes to regional development, but may also fulfil additional objectives, such as sustainability in the environmental sense. Regional planning is generally understood as the spatial planning activities at regional scale.</p>	<p>Регионален развој / Регионално планирање</p> <p>Регионалниот развој се смета како зголемување на богатството во еден регион и активностите што доведуваат до тоа зголемување. Регионалниот развој има силна економска ориентација, иако може да ги вклучува и социјалните и културните аспекти. Регионалното планирање претставува гранка на планирањето базирано на намената на земјиштето што се занимава со организација на инфраструктурата, растот на населбите и неизградените области на ниво на регион. Регионалното планирање, генерално, придонесува кон регионалниот развој, но може да исполнува и дополнителни цели, како што е одржливоста на животната средина. Регионалното планирање генерално се сфаќа како активности на просторно планирање на регионално ниво.</p>
<p>River basin management</p> <p>River basin management refers to the management of the water resources in a river basin, comprising the main river, all its tributaries as well as ground water. Water management activities include the prevention of flooding, the control of activities which influence the level and quality of water resources (water extraction, punctual and diffuse pollution) and all measures necessary to maintain the ecological balance related to the hydrologic system of the basin.</p>	<p>Управување на речен басен</p> <p>Управувањето со речен басен се однесува на управувањето со водните ресурси во еден речен басен, што ги опфаќа главната река, сите нејзини притоки, како и подземните води. Активностите на управување со води вклучуваат превенција на поплавување, контрола на активностите коишто влијаат на нивото и количеството на водните ресурси (црпење на вода, точкесто и дифузно загадување) и сите мерки што се неопходни за да се одржи еколошката рамнотежа во поглед на хидролошкиот систем на басенот.</p>
<p>Rural area / Countryside</p> <p>Rural areas are sparsely settled areas without significant large city or town. The countryside refers to certain forms of landscapes and land uses where agriculture and natural areas play an important part.</p> <p><i>Rural areas are more and more diverse, as far as their economic base is concerned. While agriculture still plays an important part in numerous rural areas, other sources of income have developed such as rural tourism, smallscale manufacturing activities, residential economy (location of retirees), production of renewable energy, etc. Many rural areas are multifunctional and a number of them are</i></p>	<p>Рурална област / Природен крај</p> <p>Руралните области се одделно населени области без голем или помал град. Природен крај се однесува на одредени форми на предели и намени на земјиште каде што земјоделството и природните површини играат значајна улога.</p> <p><i>Руралните области се сè поразновидни во поглед на нивната економска база. Земјоделството сè уште игра важна улога во бројни рурални области, но се развиваат и други извори на приходи, како што се рурален туризам, мали производни дејности, станбена економија (локација за пензионирани лица), производство на</i></p>

<p><i>under the influence of metropolitan areas and large cities as a result of ever improved transport and communication facilities.</i></p> <p><i>See also “rural development” and “rural development pole”.</i></p>	<p><i>обновлива енергија, итн. Голем број рурални области се повеќефункционални, а одреден број од нив се под влијание на метрополитските области и големите градови, како резултат на транспортните и комуникациските капацитети коишто бележат постојано подобрување. Видете и „рурален развој“ и „пол на рурален развој“.</i></p>
<p>Rural development</p> <p>Rural development is a specific aspect of territorial development. It originates in the fact that the industrial and urban society which has been prevailing in Europe for more than one century has left out from growth and development trends numerous rural areas, in particular the most remote and peripheral ones. Rural development has therefore become a priority of spatial development policies in most European States.</p> <p><i>In more recent years, a strong diversification of rural areas has however taken place in Europe, with some rural regions benefiting largely from the proximity of large agglomerations, others from tourism and/or from the settlement of retirees, while a number of other rural areas are still facing constraints of remoteness and marginalisation leading to out-migration of the population. It results from this that the tasks related to rural development are rather diversified and largely depend upon the context and situation of the rural areas considered. They comprise measures such as the improvement of accessibility, of living conditions, of the environment, the conservation of cultural landscapes and of the cultural and natural heritage, the promotion of soft tourism, the encouragement of small and medium-sized towns as well as large villages to act as service suppliers for their rural hinterlands, the promotion of high-quality regional agricultural, forestry and craft products while adopting environmentally-friendly production practices.</i></p>	<p>Рурален развој</p> <p>Рурален развој претставува посебен аспект на територијалниот развој. Истиот има корен во фактот што индустриското и урбаното општество кое е доминантно во Европа и веќе подолго од еден век изостави од трендовите на раст и развој бројни рурални области, особено најоддалечените и периферните области. Затоа, руралниот развој стана приоритет во политиките за просторен развој во повеќето европски земји.</p> <p><i>Сепак, во последниве години, во Европа се одвива силна диверсификација на руралните области, при што одредени рурални области имаат голема полза од близината на големите агломерации, други од туризмот и/или од населувањето на пензионери, додека одреден број рурални области сè уште се соочуваат со ограничувањата на оддалеченоста и маргинализација што резултира со емигрирање на населението. Како резултат на ова, задачите поврзани со руралниот развој се прилично разновидни и во голема мера зависат од контекстот и положбата на дадената рурална област. Тие опфаќаат мерки како што се подобрување на пристапноста, на условите за живот, животната средина, заштитата на културните предели и културното и природното наследство, промовирањето на мек туризам, поттикнувањето на помалите градови и поголемите села да дејствуваат како обезбедувачи на услуги за нивните рурални околни места, промовирањето на високо-квалитетни регионални земјоделски, шумарски и занаетчиски производи, со паралелно усвојување на производни практики поволни за животната средина.</i></p>
<p>Rural development pole</p> <p>A rural development pole is an inhabited, significantly rural area where the social, economic and territorial evolutions are led within the framework of an integrated and prospective development plan. A rural pole is not an agglomeration, but a rural territory as a whole, which may include one or more small towns. The territorial development plan</p>	<p>Пол на рурален развој</p> <p>Пол на рурален развој е населена, значително рурална област, каде што социјалните, економските и територијалните движења се водат во рамките на интегриран и перспективен план за развој. Рурален пол не е агломерација, туку рурална област како целина, што може да вклучува еден или повеќе помали градови. Планот за</p>

<p>determines the objectives of results in short, medium and long terms. It specifies the guidelines for development, the human and material means to achieve the results targeted. The civil society, public and private actors must be partner for its development and its assessment.</p>	<p>територијален развој ги одредува целите на резултатите на краткорочен, среднорочен и долгорочен план. Тој ги утврдува насоките за развој, човечките и материјалните средства за остварување на предвидените резултати. Граѓанското општество, јавниот и приватниот сектор мора да бидат партнер за неговото подготвување и оценување.</p>
<p>Spatial development, Spatial development policy Spatial development refers to the evolution of territories in all their dimensions (economic, social, environmental, physical). <i>The observation of spatial development (for instance in the context of the ESPON programme), the realisation of analyses of spatial development trends and of foresight studies on spatial development are activities necessary for the preparation of spatial development policies.</i> “Spatial development policy” is a rather recent concept originating from the 1990s (when the ESDP and the Guiding Principles were adopted) which means a policy promoting the development of space in accordance with general principles. Various public policies (sectoral and non-sectoral) should converge for the achievement of these general principles described in the Guiding Principles and in the ESDP. <i>See also: “Territorial development”, “Sustainable spatial development”.</i></p>	<p>Просторен развој, Политика за просторен развој Просторниот развој се однесува на развојот на териториите во сите нивни димензии (економска, социјална, еколошка, просторна). <i>Следењето на просторниот развој (на пример, во контекстот на програмата ESPON), спроведувањето на анализи на трендовите во просторниот развој и студиите со предвидувања на просторниот развој се неопходни активности за подготовката на политиките за просторен развој.</i> „Политиката за просторен развој“ е прилично нов концепт којшто потекнува од 1990-ите години (кога беа усвоени ESDP и Водечките принципи), што значи политика со којашто се промовира развој на просторот во согласност со општите принципи. Различни јавни политики (секторски и несекторски) треба да се обединат за остварување на овие општи принципи опишани во Водечките принципи и во ESDP. <i>Видете и: „Територијален развој“, „Одржлив просторен развој“.</i></p>
<p>Spatial development projects Spatial development projects are projects generated or controlled by public bodies which contribute positively to territorial development at different scales. Spatial development projects may comprise infrastructure works, the economic promotion and development of specific areas, urban rehabilitation measures, the restoration of damaged ecosystems, etc. <i>Generally, spatial development projects are elements of more comprehensive spatial development strategies. While some spatial development projects are of top-down nature and involve mainly public authorities, others are of more bottom-up nature and may largely involve the</i></p>	<p>Проекти за просторен развој Проекти за просторен развој се проекти подготвени или контролирани од јавните органи кои придонесуваат позитивно кон територијалниот развој на различни нивоа. Просторните развојни проекти може да опфаќаат инфраструктурни работи, економско унапредување и развој на посебни области, мерки за урбана рехабилитација, обнова на оштетени екосистеми, итн. <i>Генерално, просторни развојни проекти се елементи на пообемни стратегии за просторен развој. Некои проекти за просторен развој се карактеризираат со пристап од врвот надолу и ги вклучуваат, главно, јавните надлежни органи,</i></p>

<p><i>civil society as well as private interests (such as public-private partnerships).</i></p>	<p><i>додека други се повеќе со пристап од дното нагоре и во голема мера може да го вклучат граѓанското општество, како и приватните интереси (како што се јавно-приватни партнерства).</i></p>
<p>Spatial planning Spatial planning refers to the methods used by the public sector to influence the distribution of people and activities in spaces at various scales as well as the location of the various infrastructures, recreation and nature areas.</p> <p><i>Spatial planning activities are carried out at different administrative or governmental levels (local, regional, national), while activities of co-operation in this field are also implemented in cross-border, transnational and European contexts.</i></p>	<p>Просторно планирање Просторното планирање се однесува на методите што ги користи јавниот сектор со цел да влијае на распоредот на луѓето и активностите во просторот на различни нивоа, како и на локацијата на различни инфраструктурни, рекреативни и природни подрачја.</p> <p><i>Активностите на просторно планирање се извршуваат на различни административни или управни нивоа (локално, регионално, национално), додека активностите на соработка на ова поле се одвиваат и во прекугранични, меѓународни и европски рамки.</i></p>
<p>Strategic environmental impact assessment The Strategic Impact Assessment does not refer to the likely impacts of individual projects (as in the case of the EIA), but to the likely environmental impacts of certain plans and programmes.</p> <p><i>The SEA Directive (EU legislation), adopted in 2001, ensures that environmental consequences of certain plans and programmes are identified and assessed during their preparation and before their adoption. The public and environmental authorities can give their opinion and all results are integrated and taken into account in the course of the planning procedure. After the adoption of the plan or programme, the public is informed about the decision and the way in which it was made. In the case of likely transboundary significant effects, the affected Member State and its public are informed and have the possibility to make comments which are also integrated into the national decision making process. SEA aims at contributing to more transparent planning by involving the public and by integrating environmental considerations and therefore to achieving the goal of sustainable development.</i></p>	<p>Стратешка оценка на влијанијата врз животната средина Стратешката оценка на влијанијата врз животната средина не се однесува на можните влијанија од поединечни проекти (како во случајот на ОВЖС), туку на можните влијанија врз животната средина од одредени планови и програми.</p> <p><i>Директивата за СОВЖС (законодавство на ЕУ), усвоена во 2001 година, обезбедува да се идентификуваат и да се оценат последиците за животната средина од одредени планови и програми во текот на нивната изработка и пред нивното усвојување. Јавните органи и органите надлежни за заштита на животната средина може да го дадат своето мислење, а сите резултати се собираат и се земаат предвид во текот на планската постапка. По усвојувањето на планот или програмата, јавноста се информира за одлуката и начинот на кој е таа донесена. Во случај на можни прекугранични значителни ефекти, засегнатата земја-членка и нејзината јавност се информираат и имаат можност да дадат коментари кои исто така се интегрираат во националниот процес на донесување одлуки. СОВЖС има за цел да придонесе за потранспарентно планирање преку вклучување на јавноста и интегрирање на аспектите на заштитата на животната средина, а со тоа за постигнување на целта на одржливиот развој.</i></p>

<p>Suburbanisation</p> <p>Suburbanisation is a process related to the development of suburbs around large cities and metropolitan areas. The process of suburbanisation is generated by the growth (increase of total population) as well as by internal re-structuring of cities.</p> <p><i>Many residents of larger cities no longer live and work in the same urban area, choosing instead to live in suburbs and commute to work in other areas. Suburbs are inhabited districts located either on the outer rim of a city or outside the official limits of a city or even the outer elements of a conurbation. The suburbanisation process is often assimilated to that of urban sprawl, especially when it comes to blame the growing traffic problems and the destruction of natural landscapes and resources.</i></p> <p><i>See also “Urban sprawl”.</i></p>	<p>Суб-урбанизација</p> <p>Суб-урбанизација е процес поврзан со развојот на приградските населби околу големите градови и метрополитски области. Процесот на суб-урбанизација се одвива со растот (зголемување на вкупното население), како и со внатрешното реструктурирање на градовите.</p> <p><i>Голем број жители на поголемите градови веќе не живеат и работат во иста урбана област, избирајќи наместо тоа да живеат во приградски населби, а да патуваат на работа во други области. Приградските населби се населени подрачја лоцирани на надворешниот раб на еден град или надвор од официјалните граници на град или дури и на надворешните елементи на една конурбација. Процесот на суб-урбанизација често се асимилира со урбаното ширење, особено кога треба да се обвинува во врска со растечките сообраќајни проблеми и уништувањето на природните предели и ресурси.</i></p> <p><i>Види и „Урбано ширење“.</i></p>
<p>Sustainable spatial development</p> <p>The concept of sustainable spatial development is the main objective of the Guiding Principles. Sustainability is related to long-term approaches: the benefits provided by spatial development policies should have long-lasting character and should not be jeopardised by the overlooking of important interferences between public policies or sectors of activity. Four dimensions of territorial sustainability have been identified in the Guiding Principles: economic, social, environmental and cultural sustainability.</p> <p><i>While numerous processes are challenging the sustainability of our common European future, policies aiming at sustainable spatial development have to achieve a variety of tasks such as reducing disparities, supporting balanced polycentric development, providing measures for the revitalisation of declining settlements, increasing the efficiency of transport and energy networks, preventing and reducing the potential damages of natural hazards, protecting and improving the natural and the built environment, promoting environmentally-friendly practices in agriculture and forestry, achieving a balance between preserving the existing cultural heritage, attracting new investments and supporting existing living and working communities in urban and rural areas and</i></p>	<p>Одржлив просторен развој</p> <p>Концептот на одржлив просторен развој е основна цел на Водечките принципи. Одржливоста е поврзана со долгорочни пристапи: добивките што ги обезбедуваат политиките за просторен развој треба да имаат долготраен карактер и не треба да се доведуваат во прашање поради превидување на важни врски меѓу јавните политики или сектори на активност. Во Водечките принципи се идентификувани четири димензии на територијалната одржливост: економска, социјална, еколошка и културна одржливост.</p> <p><i>Бројни процеси ја предизвикуваат одржливоста на нашата заедничка европска иднина, политиките наменети за одржлив просторен развој мора да постигнат различни задачи како што се намалување на диспаратетите, поддршка на балансиран полицентричен развој, обезбедување мерки за ревитализација на населбите во опаѓање, зголемување на ефикасноста на транспортните и енергетските мрежи, спречување и намалување на потенцијалните штети од природни опасности, заштита и унапредување на природната и изградената околина, промовирање на практики поволни за животната средина во земјоделството и шумарството, постигнување</i></p>

<p><i>increasing public participation in spatial development approaches.</i></p> <p><i>See also: “Spatial development”, “Comprehensive spatial development approach”.</i></p>	<p><i>на рамнотежа меѓу зачувувањето на постојното културно наследство, привлекувањето на нови инвестиции и поддршка на постојните животни и работни заедници во урбаните и руралните подрачја и зголемување на учеството на јавноста во пристапите кон просторниот развој.</i></p> <p><i>Видете и: „Просторен развој“, Сеопфатен пристап кон просторниот развој“.</i></p>
<p>Sustainability assessment</p> <p>A high percentage of the costs and environmental burden of products and processes are determined in early stages of design, often causing impacts for 20 years or more. Sustainability assessment is a method which has been developed to support enterprises in order to make products and services more sustainable.</p> <p><i>The life cycle assessment of products aims at reaching a better understanding of their social, economic and environmental impacts. Sustainability Impact Assessments are also being carried out in a wider perspective. The European Union, for instance, carries out SIAs for the negotiations of its major multilateral and bilateral trade agreements 22. Various public policies, as well as Public-Private Partnerships, can also be subject to similar procedures likely to identify their long-term economic, social and environmental impacts.</i></p>	<p>Проценка на одржливоста</p> <p>Висок процент на трошоците и товарот кој го носат производите и процесите кои се дел од животната средина, се одредени во раните фази на проектот, а честопати предизвикуваат влијанија во наредните 20 или повеќе години. Проценката на одржливоста е метод кој е развиен да го поддржи претпријатието, со цел да ги направи производите и услугите поодржливи.</p> <p><i>Проценката на животниот циклус на производите е насочена кон подобро разбирање на нивните економски, социјални влијанија и влијанијата врз животната средина. Проценките на влијанијата на одржливоста исто така се спроведуваат и во поширока смисла. На пример, Европската унија спроведува оценки на влијанијата врз просторот во преговорите за основните мултилатерални и билатерални трговски договори. Различни јавни политики, како и јавно-приватни партнерства, може исто така да бидат предмет на слични постапки со кои може да се проценат нивните долгорочни економски, социјални и еколошки влијанија.</i></p>
<p>Technological risk / Technological hazard</p> <p>A technological risk is necessarily related to human activities in the fields of manufacturing and energy production, transport, buildings, public works, etc. Risks due to industrial, nuclear, mining and subterranean activities or risks due to the transport of hazardous substances (by land, river or sea) or the threat of a dam rupture are all considered major technological risks.</p> <p><i>Prevention against technological risks, aiming at limiting the occurrence of technological hazards as well as their potential impacts, is prescribed in the respective national legislations. It may comprise measures pertaining to spatial development</i></p>	<p>Технолошки ризик / Технолошка опасност</p> <p>Технолошкиот ризик е неминовно поврзан со човечките активности на полето на индустриската преработка и производството на енергија, транспортот, изградбата, комуналните работи, итн. Ризиците како последица од индустриските, нуклеарните, рударските и подземните активности, ризиците поврзани со транспортот на опасни супстанции (по земја, река или море) или закана од рушење на брана, се сметаат за големи технолошки ризици.</p> <p><i>Спречувањето на технолошките ризици насочено кон ограничување на појавата на технолошки ризици, како и на нивните потенцијални влијанија, се пропишани во сопственото национално законодавство. Може</i></p>

<p><i>policies, especially in terms of land-use policy.</i></p>	<p><i>да опфаќа мерки кои се однесуваат на политиките за просторно планирање, посебно во смисла на политиката за намена на земјиштето.</i></p>
<p>Technopole / Technology centre / Technology park / Science park A technopole (also called technology centre, technology park or science park) refers to an areas where numerous private and public activities pertaining to research and development, technological development, technology transfer, high-level scientific education, high-tech manufacturing activities and services, etc. are concentrated. In numerous cases, technopoles encompass one or several specialised cluster(s) of high-tech enterprises, incubators for startups, a business and innovation centre, consultancy clusters.</p> <p><i>The principles governing technopoles are the development of synergies between the various stakeholders present on the site (enterprises, R&D activities, startups, services, etc.), the selection of activities to be located on the site (eliminating for instance warehouses or polluting industrial activities), the promotion and support by public authorities (facilitation of land acquisition and development, support to research and educational activities, etc.) and finally the availability of an outstanding working environment which is important for the image of enterprises and organisations present on the site.</i></p>	<p>Технопол / Технолошки центар / Технолошки парк / Научен парк Технопол (познато и како технолошки парк или научен парк) се однесува на области каде се сконцентрирани бројни приватни и јавни активности поврзани со истражување и развој, технолошки развој, трансфер на технологија, универзитетско научно образование, производствени активности и услуги на високо техничко ниво, итн. Во поголем број на случаи, технопол опфаќа една или повеќе специјализирани групи на високо-технички претпријатија, инкубатори за почеток, бизнис и иновативни центри, консултантски групи.</p> <p><i>Принципите со кои се управуваат технополите го опфаќаат развојот на синергии помеѓу различни чинители, присутни на локацијата (претпријатија, активности за истражување и развој, почетни активности, услуги, итн.), изборот на активности што ќе се лоцираат на локалитетот (на пр. Елиминација на складишта или индустриски активности кои предизвикуваат загадување), промоција и поддршка од страна на јавните власти (олеснување при стекнување и изградба на земјиште, поддршка за истражувачки и образовни активности, итн.) и конечно постоење на извонредна работна средина, што е важно за сликата која ја даваат претпријатијата и организациите присутни на локацијата.</i></p>
<p>Territorial cohesion The concept of territorial cohesion is an overarching objective of territorial development of the Guiding Principles and of the ESDP. Although it is included at highest level in official documents, the concept of territorial cohesion has so far not been the object of an official definition. It is generally considered as complementary to the objectives of economic and social cohesion and aims at promoting a harmonious and homogeneous development of the entire territory. A wide agreement prevails on the fact that territorial cohesion is a multi-dimensional concept with at least three main components 23: – territorial quality: the quality of the living</p>	<p>Територијална кохезија Концептот на територијалната кохезија претставува водечка цел на територијалниот развој на Водечките Принципи и на ESDP. Иако е вклучен на највисоко ниво во официјалните документи, концептот на територијалната кохезија досега не бил предмет на официјална дефиниција. Тој генерално се разгледува како дополнување на целите на економската и социјалната кохезија и е насочена кон промовирање на хармоничен и хомоген развој на целокупната територија. Преовладува широка согласност за фактот дека територијалната кохезија е повеќедимензионален концепт, со најмалку три главни компоненти:</p>

<p>and working environment; comparable living standards across territories; similar access to services of general interest and to knowledge;</p> <p>– territorial efficiency: resource-efficiency with respect to energy, land and natural resources; competitiveness of the economic fabric and attractiveness of the territory; internal and external accessibility; capacity of resistance against de-structuring forces related to the globalisation process; territorial integration and cooperation between regions;</p> <p>– territorial identity: presence of “social capital”, capability of developing shared visions of the future; local know-how and specificities; productive “vocations” and competitive advantage of each territory.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Територијален квалитет: квалитетот на животната и работната средина; споредливи животни стандарди низ територијата; сличен пристап до услугите од општ интерес и знаење; - Територијална ефикасност: ефективни извори со акцент на енергијата, земјиштето и природните извори; конкуренцијата на економските материјали и атрактивноста на територијата; внатрешната и надворешната пристапност; капацитетот на спротивставувањето на деструктивните сили поврзани со процесот на глобализација; територијалната интеграција и соработка помеѓу регионите; - Територијалниот идентитет: присуството на „социјален капитал“, способноста за развојни визии за иднината; продуктивните „професии“ и конкурентните предности на секоја територија.
<p>Territorial co-operation</p> <p>Territorial co-operation is understood as the development of joint activities related to territorial development policies for areas belonging to various administrative jurisdictions. Territorial cooperation is particularly important along national borders, but it is also relevant between administrative units of the same State. The aim of territorial cooperation is to facilitate territorial integration and to promote more competitive and sustainable forms of territorial development than would result from individual, segmented territorial development policies without cooperation. Territorial cooperation is driven by public authorities of the various levels, but it may associate other types of stakeholders (NGOs, private sector, civil society).</p> <p><i>See also: “Cross-border, transnational, interregional cooperation”.</i></p>	<p>Територијална соработка</p> <p>Територијалната соработка е дефинирана како развој на заеднички активности, поврзани со политиките на територијалниот развој, за области кои припаѓаат на различни административни јурисдикции.</p> <p>Територијалната соработка е особено важна по должината на национални граници, но исто така е значајна помеѓу административните единици на една држава. Целта на територијалната соработка е да се олесни територијалната интеграција и да се промовираат повеќе конкурентни и одржливи форми на територијалниот развој, отколку оние кои се резултат на политиките на индивидуалниот, издвоениот територијален развој, без соработка. Територијалната соработка ја водат јавните власти на различни нивоа, но може да се поврзе и со друг вид на чинители (НВО-и, приватниот сектор, општествениот сектор).</p> <p><i>Видете и: “Прекугранична, меѓународна, меѓурегионална соработка”.</i></p>
<p>Territorial development</p> <p>Territorial development is understood as the process through which the geography of</p>	<p>Територијален развој</p> <p>Територијалниот развој е дефиниран како процес преку кој географските</p>

<p>territories inhabited by human societies is progressively transformed. It involves physical components (infrastructure, landscapes and townscapes, etc.), but also the territorial structure or settlement pattern, i.e. Roberto Camagni: “The rationale for territorial cohesion and the place of territorial development policies in the European model of society”. Paper presented at the Vienna Seminar on “Territorial cohesion and the European model of society”.</p> <p>The geographic distribution of population and human activities, in particular the size of and relationships between cities. Territorial development is a comprehensive concept also used as an objective of public policies (“territorial development policy”). This comprehensive character results from the fact that it does not only aim at economic growth in the respective regions, but also at sustainability in its economic, social, environmental and cultural aspects. Territorial development has therefore a highly qualitative dimension requiring substantial amounts of coherence in the conception and implementation of public policies.</p> <p><i>It strongly reflects the present context of Europe, characterised by low growth rates and strong regional imbalances. While in the period of strong growth of the post-war decades the main tasks of public policies regarding the territory were to guide the growth process through land-use regulation, provision of infrastructure and attribution of incentives to attract investments (the related policy concepts were “territorial planning”, “aménagement du territoire”, “Raumordnung”, “Ordenacion del territorio”, etc.), developing the territory has become a generalised priority in order to provide employment and services and to reduce the territorial imbalances.</i></p>	<p>карактеристики на териториите населени од човечки општества се трансформираат прогресивно. Овој процес вклучува физички компоненти (инфраструктура, уредено земјиште, градско земјиште, итн.), но исто така ја вклучува и територијалната структура или моделот за населување, односно Роберто Камани: „Основи на територијалната кохезија и местото на територијалните развојни политики во Европскиот општествен модел“. Документот е презентиран на Виенскиот семинар „Територијална кохезија и Европски општествен модел“, јули, 2005 година.</p> <p>Географската поделба на населението и човечките активности ја одредуваат големината и врските помеѓу поголемите градови. Територијалниот развој е разбирлив концепт кој исто така се користи како цел на јавните политики („територијална развојна политика“). Овој разбирлив карактер е резултат на фактот што истиот не само што насочува економски раст во посебните региони, туку и одржливост на економските, социјалните, културолошките аспекти и аспектите во поглед на животната средина. Територијалниот развој поседува исто така високо квалитетна димензија, која има потреба од суштински количини на кохерентност во концепцијата и имплементацијата на јавните политики. Територијалниот развој силно го одразува сегашниот контекст на Европа, кој се одликува со ниска стапка на раст и силен регионален дисбаланс. Во периодот на силниот раст во пост-воените децении, главната задача на јавните политики кои се однесуваат на територијата, беше да се води процесот на раст преку регулирање на употребата на земјиштето, обезбедување на инфраструктура и стимул за привлекување на инвестиции (слични концепти на политиката беа „територијално планирање“, “aménagement du territoire”, “Raumordnung”, “Ordenacion del territorio”, итн.); развојот на територијата стана опит приоритет, со цел да се овозможи вработување и услуги, и да се намали територијалниот дисбаланс</p>
<p>Territorial governance Territorial governance is a global concept which characterises the way how spatially-relevant policies, considered together, are applied. Territorial governance is assessed</p>	<p>Територијално управување Територијалното управување е глобален концепт кој го карактеризира начинот на кој се земаат предвид и се применуваат релевантните политики на просторното</p>

<p>against its contribution to the achievement of the objectives of spatial development policies. It is the result of the quality of multi-level and cross-sectoral relationships in the field of public policies. It refers to horizontal and vertical cooperation in the shaping and implementation of these policies. In this respect, the principles of subsidiarity and reciprocity advocated in the Guiding Principles, are of particular relevance.</p> <p>”Governance can be understood as the emergence and the implementation of innovative shared forms of planning and managing of socio-spatial dynamics.</p> <p>At its simplest level, territorial governance can therefore be understood as the cultural embeddedness and practical application of the general principles of governance to spatial development policies... sound territorial governance aims at managing territorial dynamics through indicating the spatial consequences of various policies planned by public and private sector actors. The aim is to negotiate a set of commonly agreed objectives as well as a framework of shared responsibilities by the use of spatial development strategies and policies”.</p> <p>(CEMAT Resolution N° 2 (2006) on territorial governance: empowerment through enhanced coordination).</p> <p><i>Improving the quality of territorial governance often requires the strengthening of the role of regional and local authorities which ensure the coherence and increase of efficiency of public policies applied on the territory.</i></p>	<p>планирање. Територијалното управување се оценува во поглед на неговиот придонес кон постигнувањето на целите на политиките на просторното планирање. Ова е резултат на квалитетот на повеќе нивоа и на повеќесекторските врски во областа на јавните политики. Се однесува на хоризонтална и вертикална соработка, во поглед на обликувањето и имплементацијата на овие политики. Во оваа смисла, принципите на супсидијарност и реципроцитет застапени во Водечките принципи, се од особена важност. ”Управувањето може да се сфати како појава и имплементација на иновативни, заеднички форми на планирање и управување на социо-просторните динамики. Наједноставно кажано, територијалното управување исто така може да се разбере како културно дотерување и практична примена на основните принципи на управувањето во областа на развојните политики на просторното планирање ... здравото територијално управување е насочено кон управување на територијалните динамики, преку посочување на просторните последиците од најразлични политики, планирани од страна на учесниците од јавниот и приватниот сектор. Целта е да се преговара околу комплет на заеднички усогласени цели, како и околу рамката на заеднички одговорности, со употреба на развојните стратегии на просторното планирање”</p> <p>(Резолуцијата на СЕМАТ бр. 2 (2006) во врска со територијалното управување: оспособување преку поголема соработка). Подобрувањето на квалитетот на територијалното управување честопати има потреба од зајакнување на улогата на регионалните и локалните власти, кои ја осигуруваат поврзаноста и ја зголемуваат ефикасноста на јавните политики кои се применуваат на територијата.</p>
<p>Territorial potential</p> <p>It has been recognised that each area has a specific potential (or capital) which is distinct from that of other areas and which is determined by a series of factors which may</p>	<p>Територијален потенцијал</p> <p>Познато е дека секоја област има свој специфичен потенцијал (или капитал) кој е различен од оној во други области и е определен од серија на фактори, кои може да</p>

<p>include the area's geographical location, size, endowment with factors of production and infrastructures, climate, natural resources, quality of life and of the environment or the agglomeration economies provided by its cities, the business incubators, industrial districts or other business network which reduce transaction cost. Other components are of more social and cultural nature, comprising factors such as traditions, understandings, informal rules that enable economic actors to work together under conditions of uncertainty, solidarity, mutual assistance. The concept of territorial potential comprises also a more intangible dimension related to the outcome of a combination of institutions, rules, practices, actors such as producers, researchers and policy makers that make a certain creativity and innovation possible.</p> <p><i>The concept of territorial potential (or capital) is underlying the endogenous growth theories and strategies which have been developed and applied since the 1970s as a reaction against the instability or negative impacts of exogenous factors causing unemployment, closing down or relocation of businesses. In recent years, the concept of territorial potential has become topical again because of increasing international and interregional competition in the context of European integration and accelerating globalisation.</i></p>	<p>ја вклучуваат и географската локација на областа, големината, задолжувањето со факторите на развој и инфраструктура, климатските фактори, природните извори, квалитетот на животот и на животната средина или агломератската економија што ја обезбедуваат нејзините градови, бизнис-инкубаторите, индустриските области или друга бизнис мрежа која го намалува трансакцискиот трошок. Останатите компоненти се повеќе од социјална и културолошка природа, опфаќајќи фактори како што се традицијата, разбирањето, неформални правила кои овозможуваат економски субјекти да работат заедно под услови на неизвесност, солидарност, заедничка помош. Концептот на територијален потенцијал, исто така опфаќа една понедопирлива димензија поврзана со крајниот резултат од комбинацијата од институции, правила, пракси, учесници како што се продуценти, истражувачи и креатори на политики, кои овозможуваат извесна креативност и иновација.</p> <p><i>Концептот на територијалниот потенцијал (или капитал) ги нагласува теориите и стратегиите за ендеоген развој, развиени и применувани уште од 1970-тата година, како одговор против нестабилноста или негативните влијанија на егзогените фактори кои предизвикуваат невработеност, затворање или релоцирање на бизнисите. Во последните години, концептот на територијалниот потенцијал повторно стана главна тема поради зголемувањето на интернационалната и интеррегионалната конкуренција, во смисла на европската интеграција и процесот на забрзана глобализација.</i></p>
<p>Territorial impact assessment</p> <p>Territorial impact assessment is a method which aims at identifying the impacts that all types of spatially-relevant public policies, measures and projects may have on the territory, especially on territorial sustainability and cohesion. In this respect, the territorial impacts to be identified may be of economic, social, environmental and cultural nature. They may be related to changes in accessibility, biodiversity, locational preferences, regional/local employment opportunities, quality of life, etc.</p> <p><i>Territorial impact assessments are required</i></p>	<p>Проценка на територијалното влијание</p> <p>Проценката на територијалното влијание е метод кој е насочен кон идентификување на влијанијата кои може да ги имаат просторно-релевантните јавни политики, мерки и проекти на територијата, посебно на територијалната одржливост и кохезија. Во оваа смисла, територијалното влијание што се идентификува може да е од економска, социјална, културна природа и влијанието на животната средина. Можно е да се поврзани со промени во пристапноста, биодиверзитетот, локациските карактеристики, регионалните/локалните</p>

<p><i>because numerous sectoral policies/projects influence the evolution of the territory without necessarily contributing to the implementation of the objectives of spatial development policies.</i></p> <p><i>Ex-post territorial impact assessments show how policies applied in the past have influenced the evolution of the territory and which lessons can be drawn from this. They are useful for awareness-raising purposes as well as for the improvement of assessment methods. Ex-ante territorial impact assessments are necessary to anticipate the potential impacts of future policies and therefore to facilitate the choice between various possible policy options. The method of territorial impact assessment is of complex nature because of the numerous possible interferences to be considered. It is therefore still in a process of elaboration and of improvement.</i></p>	<p>можности за вработување, квалитетот на животот итн.</p> <p><i>Проценките на територијалното влијание се потребни, затоа што бројни секторски политики/проекти влијаат врз еволуцијата на територијата, без неопходниот придонес кон имплементацијата на целите на политиките на просторното планирање.</i></p> <p><i>Ex-post ироценките на територијалното влијание, покажуваат како политиките применувани во минатото имаат извршено влијание врз развојот на територијата и какви поуки можат да се извлечат од тој процес. Корисни се за зголемување на свеста, како и подобрување на методите на проценка. Ex-post проценките на територијалното влијание се потребни да ги предвидат потенцијалните влијанија на идните политики и токму поради тоа, го олеснуваат изборот помеѓу повеќе различни опции. Методот на проценка на територијалното влијание е со комплексна природа, поради многубројните можни врски кои би требало да се имаат предвид. Токму поради тоа, сè уште е во процес на разработка и подобрување.</i></p>
<p>Town and country planning</p> <p>Town and country planning is an expression originating from the UK (Town and Country Planning Act of 1947 adopted in the immediate post-war period in response to industrialisation and urbanisation) which has also been largely used on the whole European continent and comprises a sector of public policies encompassing various activities, such as land-use planning, urban design, landscape planning, urban renewal, transport planning, the development of facilities and utilities, etc. The global aim of town and country planning is to maintain a balance between economic development, social welfare and the environmental quality.</p>	<p>Градско и реонско планирање</p> <p>Градското и реонското планирање е израз кој води потекло од Велика Британија (Акт на градско и реонско планирање од 1947 година, усвоен во пост-воениот период, како одговор на индустријализацијата и урбанизацијата), кој исто така беше многу користен низ целиот европски континент и обединува дел од многу јавни политики, вклучувајќи различни активности, како што се планирање на намената на употреба на земјиштето, урбаното проектирање, пределското планирање, урбаното обновување, транспортното планирање, развојот на установи и заедници итн. Намерата на градското и реонското планирање во глобална смисла е да се одржи балансот помеѓу економскиот развој, социјалната благосостојба и квалитетот на животната средина.</p>
<p>Urban area</p> <p>An urban area is an area which physically forms part of a town or city and is characterised by an important share of built-up surfaces, high density of population and employment and significant amounts of transport and other</p>	<p>Урбана област</p> <p>Урбаната област претставува област која физички оформува дел од помал или голем град, и е окарактеризирана со значаен дел од градежни површини, голема густина на население и вработување и значителен обем</p>

<p>infrastructure (as opposed to rural areas). Urban areas may also comprise non built-up, green areas generally used for recreational purposes by urban dwellers.</p> <p><i>See also: "Urbanisation", "Urban development", "Rural area".</i></p>	<p>на транспорт и други инфраструктури (спротивно на руралните области). Урбаните области можат да опфаќаат неградежни, зелени површини кои генерално се користат за рекреативни активности од страна на урбаните жители.</p> <p><i>Видете и „Урбанизација“, “Урбан развој“, “Рурална област“.</i></p>
<p>Urbanisation</p> <p>Urbanisation is a long-term process which characterises both the increasing share of population living in towns and cities and the growth of urban areas.</p> <p><i>In Europe the urbanisation process started with the beginning of the industrial revolution in the 18th century and has been spreading throughout the continent over two centuries in heterogeneous ways. The process comprises various phases (urbanisation, de-urbanisation or counter-urbanisation, re-urbanisation) which have reached the European countries at different times, according to geographical and historical situations. The level of urbanisation is the share of the total population of a country (or region) living in towns. The urbanisation rate represents the increase in the proportion of the urban population over the period. The urbanisation process of a region has profound effects on its economy and ecology. There are different forms (or patterns) of urbanisation or concentration of human activities, settlements and social infrastructures (mono-centric, polycentric settlements, compact cities, suburbs, etc.).</i></p>	<p>Урбанизација</p> <p>Урбанизација претставува долготраен процес кој се карактеризира со зголемен број на население кое живее во индустриските населби и градови и развој на урбаните области.</p> <p><i>Во Европа, урбанистичкиот процес е означен со почетокот на Индустриската револуција во 18-от век, и се шири низ континентот повеќе од два века на хетерогени начини. Процесот вклучува различни фази (урбанизација, де-урбанизација или ..... ре-урбанизација) кои достигнале во Европските земји во различни временски периоди, во зависност од географските и историските околности. Нивото на урбанизација во голем дел зависи од вкупниот број на население во земјата (или регионот) кое живее во градовите. Урбанизацијата процена го претставува зголемувањето во однос на урбаното население во периодот. Урбанистичкиот процес на еден регион има силни ефекти врз неговата економија и екологија. Постојат различни форми (или модели) на урбанизација или концентрација на човечки активности, населби и социјални инфраструктури (моноцентрични, полицентрични населби, компактни големи градови, предградја итн.).</i></p>
<p>Urban development</p> <p>As in the case of spatial development, urban development can be understood as the evolution of a specific (urban) area or as the various activities contributing to develop this area. Promoting urban development means acting towards the enhancement of the various economic, social, environmental and cultural potentials of cities and urban areas.</p> <p><i>This involves a wide range of public policies based on multidisciplinary knowledge. The involvement of the civil society through participatory actions and partnerships is also essential to tackle the complex</i></p>	<p>Урбан развој</p> <p>Како и во случајот на просторниот развој, урбаниот развој може да се сфати како еволуција на специфична (урбана) област, или како различни активности кои придонесуваат за развој на таа област. Унапредувањето на урбаниот развој значи дејствување врз зголемувањето на различните економски, социјални, и потенцијалите во животната средина и културата на големите градови и урбаните области.</p> <p><i>Ова вклучува широк дијапазон на јавни политики базирани врз мулти-дисциплинарно знаење.</i></p>

<p>issues of urban development. In recent years, the objectives of sustainability and of promotion of inclusiveness and social cohesion have become topical in urban development strategies.</p>	<p><i>Инволвираноста на граѓанскиот сектор во акции со нивно учество и партнерства е исто така неопходна за соочување со комплексните прашања во врска со урбаниот развој. Во последниве години, целите на стабилност, унапредување на вклученоста и социјалната кохезија станаа главни теми на стратегиите во урбаниот развој.</i></p>
<p>Urban design</p> <p>Urban design is a traditional discipline of urban planning which was particularly in fashion when urban planning was essentially expressed by building plans. Urban design was also particularly used in the planning of new towns, encompassing the layout of entire cities. More recently, its focus is put on the planning of public spaces, including the totality of spaces that are used freely on a day-to-day basis by the general public, especially streets and parks.</p> <p><i>The design, construction and management of public spaces require interdisciplinary inputs (engineering, ecology, local history, transport planning, architecture, etc.) as well as consultation and negotiation with a variety of levels and stakeholders.</i></p>	<p>Урбанистичко проектирање</p> <p>Урбанистичкото проектирање е традиционална дисциплина на урбаното планирање, која делумно беше во мода кога урбаното планирање беше суштински изразено преку плановите за градба. Урбанистичкото проектирање исто така беше особено користено во планирањето на нови, помали градови, со опфат на план за цели големи градови. Во последно време, истото е насочено кон планирање на јавни простори, вклучувајќи го вкупниот збир на простори кои се користат слободно и секојдневно од страна на широката јавност, особено улиците и парковите.</p> <p><i>Проектирањето, изградбата и управувањето на јавните простори имаат потреба од интрадисциплинарни трансмисии (инжењеринг, екологија, локална историја, транспортно планирање, архитектура итн.), како и консултирање и спогодба со чинителите на различни нивоа.</i></p>
<p>Urban ecosystem</p> <p>An urban ecosystem is the community of plants, animals and humans that inhabit the urban environment. Although it is an area physically dominated by built structures like buildings, roads, sewers and power lines, it also contains a rich patchwork of green spaces (parks, yards, street planting, greenways, urban streams, commercial landscaping and unbuilt lots) that provide the living heart of the urban ecosystem.</p> <p><i>As separate and fragmented as these elements sometimes appear, they work together as a single organism. Urban ecosystems are generally highly disturbed systems, subject to rapid changes in soil and plant cover, as well as temperature and water availability. The plant life in urban ecosystems is different from that in natural ecosystems too. Even in the city's natural or semi-natural areas like parks, the vegetation is often highly altered, with many non-native and invasive species. One extremely important issue for urban ecosystems is</i></p>	<p>Урбан еко-систем</p> <p>Урбаниот еко-систем е заедница од растенија, животни и луѓе кои ја населуваат урбаната животна средина. Иако во оваа средина физички доминираат градежни структури како згради, патишта, одводни канали и енергетски поврзувања, истата содржи и богат мозаик од зелени површини (паркови, дворови, улично уредување, зелени патеки, урбани текови, комерцијални предели и неградежни површини) кои го образуваат срцето на урбаниот еко-систем.</p> <p><i>Колку и да делуваат различни и одделни овие елементи, понекогаш тие работат заедно како еден организам. Урбаните еко-системи се генерално мошне нарушени системи, предмет на брзи промени во поглед на покривањето со почва и растенија, како и достапноста, постојните вредности на температура и вода. Животот на растенијата во урбаниот еко-систем е различен од оној во природните еко-системи. Дури и во градските природни или полуприродни области како парковите, вегетацијата е често, во голема</i></p>

<p><i>their ability to provide healthy environments, both for the natural ecosystem and for the citizens. Urban ecology, a relatively recent discipline, studies and monitors urban ecosystems (factors allowing wild plants and animals to survive in built environments, effects of urban development patterns on ecological conditions) and attempts to shape the conditions of healthier and better managed communities²⁸.</i></p>	<p><i>мера променета, со многу неприродни и нови видови. Едно екстремно важно прашање за урбаните еко-системи е нивната способност да овозможат здрава животна средина, вклучително за природниот еко-систем и граѓаните. Урбаната екологија која е релативно нова дисциплина, ги проучува и набљудува урбаните еко-системи (факторите кои овозможуваат опстанок на дивите растенија и животни во градежните животни средини, ефектите на урбаните развојни модели врз еколошки услови) и обидите да се оформат условите, околноста на една поздрава и подобро управувана заедница.</i></p>
<p>Urban management</p> <p>In the general context of spatial development policies, urban management comprises a set of public policies developed and applied at local or metropolitan level addressing a wide range of issues in the fields of land-use planning, transportation, housing, urban renewal and reconversion of derelict land and brownfield sites, environmental protection, waste management, energy and water supply, provision of services and facilities, economic development, social cohesion and integration, protection and enhancement of the cultural heritage, cultural promotion and development, etc.</p> <p><i>Major urban challenges in Europe are increasingly complex interlinkages between deprivation, low income, unemployment, poor educational and skill levels, sub-standards housing and inadequate urban fabric and facilities, progress of urban sprawl, etc. Cities have also to promote their competitiveness and their image in order to develop functions with high economic added value and to attract investments. A particular task of urban management is the revitalisation of declining inner-city areas and of problematic suburban areas, addressing not only the physical and environmental characteristics, but also the economic and social resources of the residents, as well as their socio-cultural integration. Approaches incorporating housing provision and improvement within more integrated areabased participatory regeneration programmes are essential elements of urban management policies.</i></p>	<p>Урбано управување</p> <p>Во општото објаснување на принципите на просторното планирање, урбаното управување вклучува група од јавни политики развиени и применувани на локално како и на метрополитско ниво, кои опфаќаат широк дијапазон на прашања на полето на планирање на намената на земјиштето, транспорт, домување, урбано реновирање и преобработка на сиромашно-напуштено земјиште и почвени површини, заштита на животната средина, управување со отпад, снабдување со енергија и вода, обезбедување на услуги и установи, економски развој, социјална кохезија и интеграција, заштита и унапредување на културното наследство, промоција и развој на културата итн.</p> <p><i>Главен урбан предизвик во Европа е зголемениот комплекс на поврзување помеѓу осиромашувањето, нискиот прилив, невработеноста, ниското ниво на образование и вештини, нискиот стандард на домување и неадекватните урбани содржини и установи, напредокот на урбаниот хаос итн. Градовите исто така треба да го промовираат нивниот натпреварувачки дух и нивниот поглед со цел да се развијат функции со висока економска вредност и да се привлечат инвестиции, инвеститори. Една од задачите на урбаното управување е ревитализацијата на проблематичните предградја, кои се однесуваат не само на физичките и карактеристиките на животната средина, туку и на економските и социјалните ресурси на жителите, како и нивната социо-културна интеграција. Основните елементи на урбаното управување се приближување кон примена и подобрување на</i></p>

	процентот на домување со што повеќе интегрирани програми за обновување.
<p>Urban planning</p> <p>Urban, city or town planning is the planning discipline dealing with the physical, social, economic and environmental development of metropolitan regions, municipalities and neighbourhoods. The expression of urban planning consists in elaborating land-use and building plans as well as local building and environmental regulations.</p> <p><i>Historically (nineteenth century) urban planning was influenced by the newly formalised disciplines of architecture and civil engineering which began to codify both rational and stylistic approaches to solving city problems through physical design. During the twentieth century, the domain of urban planning was expanded to include economic development planning, community social planning and environmental planning.</i></p>	<p>Урбано планирање</p> <p>Урбаното планирање на помал или поголем град претставува дисциплина на планирање која се соочува со физички, социјален, економски и развој во областа на животната средина на градски подрачја, општини и соседства. Урбаното планирање се состои од проценка на намената на земјиштето и градежни планови како и локална изградба и прописи кои се однесуваат на животната средина.</p> <p><i>Од историска гледна точка (деветнаесеттиот век), урбаното планирање е поттикнато од новоформираната дисциплина на архитектура и граѓански инженеринг, кое започнало да кодифицира рационални и стилски пристапи во решавањето на проблемите кои ги поседува градот, преку просторното проектирање. Во текот на 20-от век, предметот на урбаното планирање бил проширен со цел да го вклучи економското развојно планирање, општинско-социјалното планирање и планирањето во областа на животната средина.</i></p>
<p>Urban renewal / Urban regeneration / Urban revitalisation / Urban rehabilitation / Urban restoration</p> <p>Cities are confronted to both the ageing of their fabric and built-up areas and to changes in their economic functions and in the social characteristics of their population. In order to maintain a harmonious living environment, a buoyant economy and a balanced social structure, a number of public (and sometimes public-private) activities are necessary. A distinction can be made between:</p> <ul style="list-style-type: none"> – urban renewal which aims at replacing impoverished urban neighbourhoods and derelict areas by large-scale projects related to housing, services, transport systems, recreation areas, etc. Sometimes, the costs of urban renewal for living communities is high and this type of activity is nowadays less frequently carried out than some decades ago; – urban regeneration and revitalisation which aims at transforming the obsolete socio-economic base of certain urban areas into a more sustainable socio-economic base through the attraction of new activities and companies, modernisation of the urban fabric, improvement of the urban environment and 	<p>Урбана обнова / Урбана регенерација / Урбана ревитализација / Урбана рехабилитација / Урбана реставрација</p> <p>Градовите се соочуваат со проблемот на стареење на материјалите и градежните површини, како и промената на нивните економски функции и социјалните карактеристики на населението. Со цел да се одржи една хармонична животна средина, одржлива економска и балансирана социјална структура, неопходни се голем број на јавни (а понекогаш и приватни) активности. Може да се направи поделба помеѓу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урбана реобнова, која е насочена кон замената на импровизирани урбани соседства и запуштени подрачја со проекти од големи размери поврзани со домувањето, услугите, транспортните системи, рекреативните области итн. Понекогаш, цената на урбаната реобнова за заедниците е висока и овој тип на активност овие денови е помалку често употребуван, за разлика од пред неколку децении; - урбана регенерација и ревитализација која е насочена кон трансформација на застарената социо-економската основа на

<p>diversification of the social structure; – urban rehabilitation and restoration which aims mainly at regenerating and conserving the built heritage or the urban environment, including the ecosystems. In addition to the refurbishment of historical buildings and townscapes, such activities also comprise the modernisation and upgrading of technical facilities and the respect of environmental and security norms and standards.</p>	<p>поединечни, одделни урбани области во поодржливи социо-економски основи преку привлекување на нови активности и компании, модернизација на урбаните содржини, подобрување на урбаната животна средина и разнобразност на социјалната структура; - урбана рехабилитација и реставрација, која е насочена главно кон реобновување и зачувување на изграденото наследство на урбаната животна средина, вклучувајќи го и еко-системот. Како додаток на реновирањето на историските зданија и градските панорами, ваквите активности вклучуваат и модернизација и надградба на техничките установи и почитување на економските и сигурносните стандарди на животната средина.</p>
<p>Urban-rural partnerships Rural-urban interactions can be defined as linkages across space (such as flows of people, goods, money, information and wastes) and linkages between sectors (for example between agriculture and services and manufacturing). In broad terms, they also include “rural” activities taking place in urban centres (such as urban agriculture) and activities often classified as “urban”, such as manufacturing and services taking place in rural settlements.</p> <p><i>In recent decades, urban-rural interactions have intensified throughout Europe, in terms of commuter flows, recreation and leisure activities, settlement of former urban dwellers in rural areas, location of formerly urban functions and activities in rural areas, etc. In other words, the urban influence of cities on rural areas has increased. Rural-urban linkages are important to achieve balanced economic development and to reduce vulnerability of less favoured rural regions. Rural-urban interactions have often critical influences on natural resources use and management, especially in the peri-urban interface. In order to promote harmonious territorial development, urban-rural partnerships are being set up between urban and rural communities (generally represented by local authorities but also involving NGOs and the civil society) aiming at providing services, protecting natural and environmental resources, favouring regular contacts between urban and rural communities, developing economic synergies, etc.</i></p>	<p>Урбано-рурални партнерства Урбано-руралните интеракции можат да се дефинираат како врски помеѓу просторот (како недостатоците на луѓето, општите добра, парите, информациите и отпадот) и врски помеѓу секторите (на пр. помеѓу земјоделството, услугите и производството). Во поширока смисла, вклучуваат и „рурални“ активности кои заземаат место во урбаните центри (како што е урбаното земјоделство) и активности, кои често пати се класифицирани како „урбани“, како што се производството и обезбедувањето на услуги кои заземаат место во руралните населби.</p> <p><i>Во последните децении, урбано-руралните интеракции се интензивираа во цела Европа, во смисла на приливот на патници, рекреацијата и слободните активности, населбите образувани од поранешни урбани живеалишта во руралните области, локацијата на поранешните урбани функции и активности во руралните области итн. Со други зборови, урбаното влијание на градовите врз руралните области е зголемено. Рурално-урбаните врски се важни со цел да се постигне балансиран економски развој и да се намали ранливоста на помалку фаворизираните рурални региони. Рурално-урбаните интеракции често пати имаат критично влијание врз користењето и управувањето со природните извори-ресурси, посебно во поврзувањето на периферијата. Со цел да се промовира хармоничен, територијален развој, урбано-руралните партнерства се образуваат помеѓу урбана и рурална заедница (обично</i></p>

	<p>претставувана од страна на локалните власти, но вклучувајќи ги и НВО-ите и граѓанскиот сектор), со цел да се обезбедат услуги, заштита на природните ресурси и ресурсите во животната средина, поддржување, подобрување на редовните контакти помеѓу урбаните и руралните заедници, развој на економските синергии итн.</p>
<p>Urban sprawl Urban sprawl is the unplanned, uncontrolled spreading of urban development into areas adjoining the edge of a city. The term is also used to designate the expansive, rapid and sometimes reckless growth of a greater metropolitan area over a large area. Urban sprawl is characterised by several land-use patterns such as single-use zoning (commercial, residential, industrial), car-dependent communities, low-density land-use but larger scale of development than older established areas (wider roads, larger stores with expansive parking lots) and lack of diversity in design, sometimes creating a sense of uniform urban environment³¹.</p> <p><i>See also “Suburbanisation”</i></p>	<p>Урбано спонтано ширење Урбаното спонтано ширење претставува непланирано, неконтролирано ширење на урбаниот развој во области кои се придобиваат на крајот на градот. Терминот исто така се користи да го означи експанзивниот, брзиот и понекогаш необмислениот раст на една поголема метропола врз голема површина. Урбаното спонтано ширење се карактеризира со неколку обрасци на користење на земјиштето, како што се единечната зонска употреба (комерцијална, станбена, индустриска), заедници зависни од автомобили, низок степен на густина на користење на земјиштето, но повисок степен на развој отколку во постари, оформени области (пошироки патишта, поголеми складишта со големи паркинг-простори) и недостаток на разновидност во дизајнот, понекогаш создавајќи чувство на униформирани, урбани средини.</p> <p><i>Видете и „Субурбанизација“</i></p>
<p>Urban structure / Settlement structure A morphological /functional appraisal and analysis of towns, cities and other settlements makes possible to identify their structure. The urban structure is characterised by the main elements and functions existing inside the urban area, such as the morphology of the city (compact or dispersed, single nucleus or multiple nuclei), the distribution of urban areas according to age (medieval, post-war, etc.), to main functions (commercial, housing, industrial, recreation, etc.), to social distribution and organisation (poor and derelict areas, gentrified areas, middle-class areas, areas with a high proportion of immigrants, etc.), the main characteristics of transport and</p>	<p>Урбана структура / Структура на населби Морофолошката / функционалната проценка и анализа на помалите и поголемите градови и останатите населби овозможува идентификација на нивната структура. Урбаната структура е окарактеризирана со главните елементи и функции присутни во внатрешноста на урбаната средина, како што е морфологијата на градот (компактна или дисперзирана, моно или поли-нуклеозна), дистрибуцијата на урбаните области според староста (средновековни, пост-воени итн.), до главните функции (комерцијални, станбени, индустриски, рекреативни итн.), социјалната дистрибуција и организација (сиромашни и</p>

<p>communication axes (road system, public transportation system). The settlement structure refers to the characteristics of the distribution of towns, cities, villages, hamlets, etc. at a wider scale. In this respect, differences can be made between: agglomerated regions (various settlements organised around a dominating metropolitan area), dispersed settlements (homogenous distribution of small and medium-sized urban entities over an area), polycentric settlement systems (organisation of a region around several urban entities), networks of cities (strongly interdependent urban entities in terms of functions without physical continuity), conurbations (groupings of various urban entities close to each other).</p>	<p>напуштени, реновираны-подобрени области, области на средната класа, области со висок процент на имигранти итн.), главната особина на транспортниот и комуникацискиот пристап (системот на патишта, јавниот транспортен систем). Структурата на населбите се однесува на карактеристиките на дистрибуцијата на помалите и поголемите градови, селата, селцата итн., на повисока скала. Во оваа смисла, разликите можат да се забележат помеѓу: агломератски региони (повеќе населби организирани околу една доминантна метрополитска област), дисперзирани населби (хомогена дистрибуција на мали урбани области и области со средна големина), полицентрични системи на населби (организација на еден регион околу неколку урбани ентитети), мрежа од поголеми градови (силно независни урбани ентитети во смисла на функционирање без физички континуитет), конурбација на населени места (групирање на неколку различни урбани ентитети блиски еден до друг).</p>
--	--